Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Қўмитасининг бош нашри

РЎЗНОМА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН. ◆ № 11 (20. 878) 1991 йил 16 январь, чоршанба ◆ Рўзнома йилига 256 марта чиқади. ◆ Баҳоси 8 тийин.

РЎЗНОМА САҲИФАЛАРИДА ЎҚИЙСИЗ:

● Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Мадҳиясининг конкурсга келган матнлари кенг жамоатчилик диққатига ҳавола этилади.

(1-БЕТ).

● Мухлисларимиз ўтган йили таҳририятимизга 25 мингдан кўп хат-хабар йўллашди. Муштарийлар фикрини ўрганиш ва хатлар бўлимининг таъкидича, жамоатчилик қабулхонасида 700 дан зиёд фуқаро қабул қилинди.

● Ўзбекистон ССР Президентининг Фармони асосида Самарқанд ноҳия газлаштириш идораси жамоаси ибратли ишларни амалга оширмоқда, 3 минг хонадон табиий газ билан таъминланади.

(3-БЕТ).

● Ғазал мулкининг султони — Алишер Навоий ижодини ўрганишда янги қадам. «Гар тилар эрсанг наво» мақоласида улуғ мутафаккирнинг мусиқий бадиият дунёси ҳақида сўз юритилади.

(4-БЕТ).

● СССР Олий Кенгаши СССР Президентининг тақдимномасига кўра, мамлакат Бош вазирини тасдиқлади.

● СССР Олий Советн сессиясида, Литва парламентида ҳамда жаҳон мамлакатлари давлат бошлиқларининг сўзларида Литвада вужудга келган можарони қандай ҳал этиш йўллари тилга олинади.

(1- ва 2-БЕТ).

Республикамизда

Ўзбекистон ССР мадҳияси конкурсининг дастлабки натижалари

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг биринчи сессияси Фан, халқ таълими ва маданий меросни асраш ҳамда Миллатлараро муносабатлар, тил ва маданият қўмиталарига Ўзбекистон ССР Давлат мадҳиясининг янги матнини ва мусиқасини тайёрлаш ишларини ташкил этишни топширган эди. Қўмиталар мадҳиянинг шеърий матнини тайёрлаш ва саралаш бўйича конкурс ўтказдилар. Конкурсга беш ой давомида ёпиқ имзолар билан олтмишдан ортиқ муаллиф ўз шеърларини тақдим этди. Ҳар икки қўмита таркибига кирган Ўзбекистон ССР халқ депутатлари конкурс шартларига биноан барча келган матнларни синчиклаб ўрганиб чиқдилар. Қўмиталарнинг қўшма мажлисларида конкурсга тақдим этилган матнлар атрофлича муҳокама қилинди ва Давлат мадҳиясига қўйиладиган юксак талаблар нуқтаи назаридан демократик тарзда саралаб олинган тўртта матн Олий Кенгаш Раёсати муҳокамасига тақдим этилди.

Олий Кенгаш Раёсатининг мажлисида «Қўнғиртовлиқ», «Элбек» имзолари билан юборилган қуйидаги икки матнни халқ муҳокамасига қўйиш учун матбуотда эълон қилиш лозим деб топилди. Келажакда кенг жамоатчиликнинг фикрини ҳисобга олган ҳолда шу муқобил матнларнинг биттаси танлаб олиниб, Ўзбекистон ССР Олий Кенгашига тақдим қилинади.

Бугун эълон қилинаётган муқобил матнлар ҳақидаги таклиф ва фикр-мулоҳазалар Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Фан, халқ таълими, маданий меросни асраш ҳамда Миллатлараро муносабатлар, тил ва маданият қўмиталарига (Тошкент, Намойишлар хиёбонига) ёзиб юбориш мумкин.

Конкурсга

«Элбек» матни

ЎЗБЕКИСТОН ЖУМҲУРИЯТИНИНГ ДАВЛАТ ФАХРИЯСИ

Айланур еру кўк, айланар мангу,
Она Ўзбекистон! Ёниқ чироғинг.
Озодлик ўзбекка азалий орзу,
Гувоҳдир Туркистон — қадим тупроғинг!

Аждодлар руҳига салламно!
Шуур, шукуҳига салламно!

Офтоб диёрисан: яшнар дала, боғ,
Мардларинг сабоғи тирик, барқарор.
Жайҳунинг, сайҳунинг белингга белбоғ,
Туз-нонинг ҳалол, пок, дин-имонинг ёр!

Олов-оташингга салламно!
Сарвар қуёшингга салламно!

Барча эл оламда бўлсин жону тан,
Йўқолсин адоват, тенгсизлик, зулмат.
Ўзига қутлуғдир ҳар битта Ватан,
Ўзига улуғдир ҳар битта миллат!

Зулм адосига салламно!
Эрклик ипдосига салламно!

Пойдор бўл, элдор бўл, о, Ўзбекистон,
Ўз туғронг, ўз туғинг — бахт-иқбол, яша!
Кураш — бу мангулик, ҳақиқат ва шон,
Толеингда абад истиқлол* яша!
Истиқлол йўлига салламно!
Истиқбол йўлига салламно!

(*) истиқлол — миллий мустақиллик.

«Қўнғиртовлиқ» матни

МАДҲИЯ

Асрлар қаъридан келар карвонинг,
Чорлар ушалмаган орзу-армонинг.
Жаҳонда ягона Ўзбекистонсан,
Маърифат, истеъдод бўлғай сарбонинг,

Оққан дарёнг яна ҳайқириб оқсин,
Учган машъалларни мардларинг ёқсин.
Дўстга дўст бағри кенг, меҳнатсевар эл,
Дунёда сенга ҳам бахт кулиб боқсин.

Уйғониш еллари эсмоқда такрор,
Табаррук аждодлар руҳи сенга ёр,
Улуғ даҳолари пайдо бўлган чоғ
Оламни ўзига қаратган диёр!

Оққан дарёнг яна ҳайқириб оқсин,
Учган машъалларни мардларинг ёқсин,
Дўстга дўст, бағри кенг, меҳнатсевар эл,
Дунёда сенга ҳам бахт кулиб боқсин!

Бу замин кенгга кенг, торларгадир тор,
Кўкларга учгудек қанотларинг бор.
Инон ўз кучингга, жон Ўзбекистон!
Парвозинг ҳур бўлғай, эркинг барқарор.

Оққан дарёнг яна ҳайқириб оқсин,
Учган машъалларни мардларинг ёқсин,
Дўстга дўст, бағри кенг, меҳнатсевар эл,
Дунёда сенга ҳам бахт кулиб боқсин!

(ЎзТАГ).

● «Бир пиёла чойга марҳамат» — Килдон қишлоғи аҳли чойхонага ана шу сўзлар билан лутфан таклиф этишади. Барча қулайликларга эга — «Зарафшон» номи билан аталувчи чойхона Булунғур районидаги «Красногвардейск» совхозида қад ростлади.

Ғ. АЛИЕВ олган суратлар.

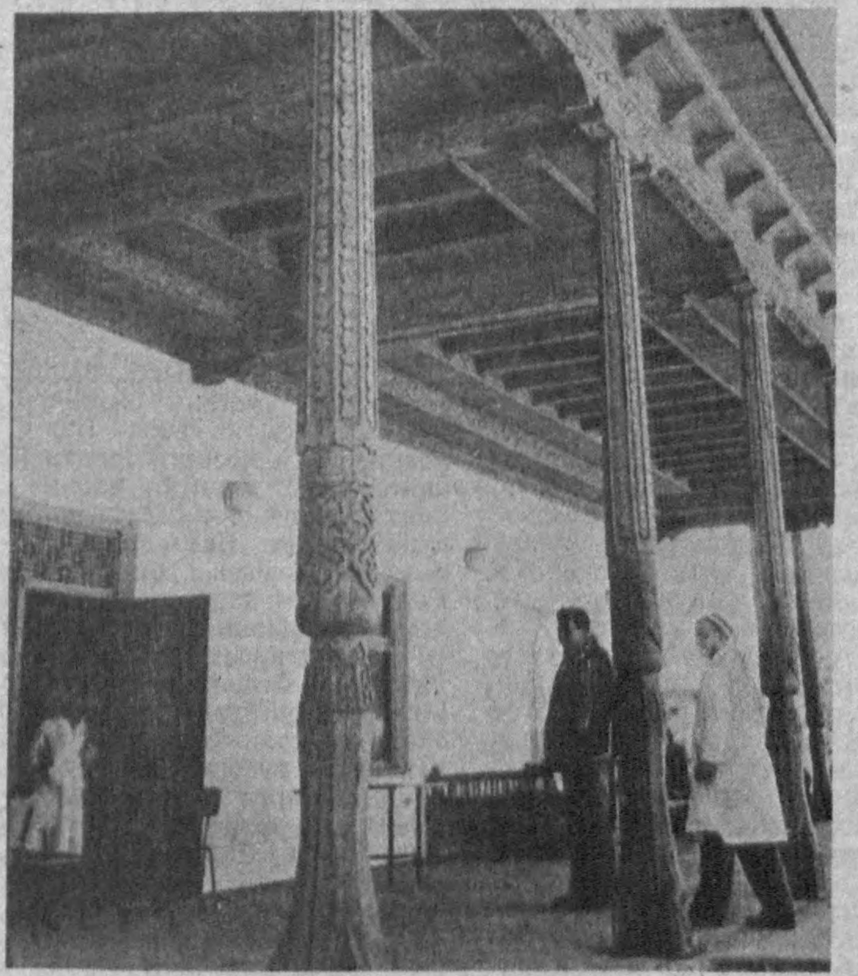

НАМУНА ОЛСА АРЗИЙДИ

1985 йилда Нишон ноҳиясида 33-давлат хўжалиги ташкил этилиб, унга улуғ аллома Беруний номи берилди. Уни шу номга муносиб хўжаликка айлантириш учун ўтган олти йил мобайнида кишилар озмунча заҳмат чекишдими? Буни тасаввур этиш учун чўл ерларни экинзорларга айлантириш ҳамда қурилишларга 60 миллион сўм сарфланганини эслаш кифоя.

Равон кўчадан боряпмиз. Бир вақтлар қуш учса қаноти, одам юрса оёғи куядиган ерларда шинам уй-жойлар қурилганини кўриб қувонамиз. Хўжаликда 40 минг квадрат метр уй-жой барпо этилибди. Ҳаммом, болалар боғчаси, 650 ўринли мактаб, ёзги клуб, қўш қаватли шифохона, бозор ва дўконлар — ҳамма-ҳаммаси аҳоли хизматида.

Омборлар маҳсулотлар билан тўлдирилган. Марказий устахонада техника ремонти жадал олиб борилмоқда. Хўжалик директори, қишлоқ хўжалик фанлари номзоди Амир Тўраев тиним билмайди. Ўз ҳаётини чўл ва чўлқувар кишилар билан боғлаган бу серғайрат йигит қайси ерда қандай вазифада ишламасин, фақат раҳмат эшитган. Янги хўжалик меҳнат аҳли билан ҳамжиҳатликда қилган олти йиллик меҳнати ҳам ўз самарасини берди.

А. Тўраев билан бир дамгина суҳбатлашдик. У бундай деди:

— Хўжалигимиз ўтган йиллар мобайнида 30 миллион сўмга яқин соф фойда берди. 500 бош қорамолга эга бўлди. 500 хўжалик уй-жойли бўлди. «Чўлқувар» қишлоғи ташкил этилди.

Кейинги уч йилда ҳамма соҳадаги давлат планлари ошириб бажарилди. Пахтачиликда алоҳида технология яратилди. Ҳамма ишлар механизация зиммасига юклатилган. 1990 йилда давлатга сотилган 6100 тонна пахтанинг ҳаммаси машиналарда териб олиниб, биринчи ва иккинчи навларга қабул қилинди. Пландан ташқари 2000 тонна пахта топширилди. План саккиз иш кунида, 6100 тонналик мажбурият эса 16 иш кунида бажарилди. Гектаридан режадаги 15 центнер ўрнига 26 центнердан ҳосил олинди. Ёрдамчилар, хўжалик ишчилари қўлда пахта теришга жалб этилмади. 10 миллион сўмга яқин даромад қилинди. Соф фойда 3 миллион 800 минг сўмни ташкил этди.

Хўжалигимиз меҳнат аҳли сабзавот, полиз маҳсулотлари ҳамда сут, гўшт, қоракўл тери, жун тайёрлаш планларини ҳам ошириб бажардилар.

Шуниси диққатга сазоворки, хўжалигимиз тўла чек усулига ўтказилган. Ер-сув, механизация, хуллас, ҳамма-ҳамма нарса ўз эгаларига, яъни меҳнаткашлар қўлига топширилган.

1989 йил якунига кўра ишчи ва хизматчиларимизга 2 миллион 800 минг сўм қўшимча ҳақ ва мукофотлар берилди. Доимий ишловчиларнинг ўртача ойлик маоши 800 сўмни, механизаторларники эса 1280 сўмни ташкил этди. 1990 йил якунлари ҳам чакки бўлмади.

...Беруний номли давлат хўжалигидаги намунали ишлардан кўплар ўрнак олса арзийди.

У. ЮСУПОВ,
М. КАРОМОВ,
«Совет Ўзбекистони» мухбирлари.

БОШЛАНҒИЧ ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ВАЗИФАЛАРИ МУҲОКАМА ҚИЛИНДИ

Самарқандда вилоят бошланғич партия ташкилотлари котибларининг зонал семинар-кенгаши бўлиб ўтди. Семинар-кенгаш иштирокчилари КПСС XXVIII съезди, Ўзбекистон Компартияси XXII съездининг иккинчи босқичи қарорларидан келиб чиқувчи вазифаларни муҳокама қилдилар. Бошланғич партия ташкилотлари ишининг ҳозирги шароитдаги асосий йўналишлари кўриб чиқилди. Партия учун мураккаб бўлган ҳозирги шароитда бошланғич партия ташкилотларининг мавқеини ошириш, коммунистлар фаолиятини активлаштириш йўллари тўғрисида фикрлашиб олинди.

Вилоят партия комитетининг ташкилий-партиявий ва ҳуқуқ масалалари комиссияси ишлаб чиққан тавсияномаларнинг семинар-кенгаш арафасида вилоят газетасида эълон қилиниши бошланғич ташкилотлар котиблари учун муҳим қўлланма бўлди.

Семинар-кенгаш ишида Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи котиби А. С. Ефимов, КПСС Марказий Комитетининг масъул ходими Е. А. Новожилов иштирок этдилар.

(ЎзТАГ).

Иттифоқимизда

СССР Олий Кенгаши сессиясида

ПАРЛАМЕНТНИНГ ОҒИР КУНИ

Душанба — оғир кун дейишади. 14 январда СССР Олий Кенгашининг сессияси ўз ишини давом эттирган вақтда ушбу маталнинг тўғрилиги тўла тасдиқланди.

(Давоми иккинчи бетда).

СССР Олий Кенгашининг Қарори

ССCРНИНГ БОШ ВАЗИРИ ТЎҒРИСИДА

СССР Олий Кенгаши СССР Президентининг тақдимномасини кўриб чиқиб **қарор қилади:**

Ўртоқ Валентин Сергеевич **Павлов** СССР Бош вазири этиб тасдиқлансин.

СССР Олий Кенгашининг Раиси
А. ЛУКЬЯНОВ.

Москва, Кремль.
1991 йил 14 январь.

СССР Олий Кенгашининг Қарори

СССР БОШ ВАЗИРИНИНГ УРИНБОСАРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

СССР Олий Кенгаши СССР Президентининг тақдимномасини кўриб чиқиб **қарор қилади:**

Виталий Хуссейнович **Догужиев**нинг Бош министр биринчи ўринбосари,

Владимир Макарович **Величко**нинг Бош вазир биринчи ўринбосари,

Николай Павлович **Лаверов**нинг Бош вазир ўринбосари,

Юрий Дмитриевич **Маслюков**нинг Бош вазир ўринбосари лавозимига тайинланишига розилик берилсин.

СССР Олий Кенгашининг Раиси
А. ЛУКЬЯНОВ.

Москва, Кремль.
1991 йил 14 январь.

Литвадаги воқеаларга доир

СССР ПРЕЗИДЕНТИ: «МУЛОҚОТ ҲАММА УЧУН ЗАРУР»

● **СССР Президенти М. С. Горбачев Литвада вужудга келган можарони ҳал этишнинг бирдан-бир усули сифатида мулоқот бошлашга даъват этди. Бу гапларни у 14 январь куни СССР Олий Кенгаши мажлислари оралиғидаги танаффус вақтида журналистлар билан учрашувда айтди.**

СССР Президенти Литвада ҳарбий кучни ишлатиш Шарқ—Ғарб йўлидаги муносабатларни ёмонлаштирмайдими, деган саволга жавобан бундай деди: «Биз босиқ бўлишимиз керак. Биз бу ерда ечимни излаймиз, Ғарб эса амалий позицияда туриши лозим, чунки мухолифлик, бир-бирининг бошини уриштириш (баъзи бировлар шуни хоҳлайдилар) — биз учун зарур бўлган нарса эмас».

ДЕПУТАТЛАР ҲУЗУРИДА

● **«Муайян ижобий натижага эришилди» — Вильнюсда жумҳурият парламентининг сессиясида нутқ сўзлаган Литва Олий Кенгашининг Раиси В. Ландсбергис М. С. Горбачев билан суҳбатни ана шундай баҳолади.**

У суҳбат чоғида «Ўзаро фикрлашиб олдик, мен Литвадаги қонли воқеалар муносабати билан Литванинг норозилигини билдирдим», деб депутатларга маълум қилди.

СССР Федерация Кенгаши делегациясининг аъзоси Н. Дементей депутатлар ҳузурида нутқ сўзлаб, жумладан, бундай деди: «Делегациянинг Литвада олиб бораётган ишининг асосий мақсади муҳолиф томонлар ўртасида воситачилик қилишдан иборат». Шу кунларда делегация аъзолари меҳнат жамоаларининг ходимлари билан учрашмоқдалар.

ИШ ТАШЛАШ ҚЎМИТАСИ МУРОЖААТНОМАСИ

● **Вильнюс иш ташлаш қўмитаси Литва миллий нажот қўмитасининг жумҳуриятдаги ижтимоий-сиёсий кескинликни пасайтиришга қаратилган қарорини қўллаб-қувватлади ва ялпи сиёсий иш ташлашни тўхтатишга қарор қилди.**

Иш ташлаш қўмитасининг қарорида ялпи сиёсий забастовканинг асосий мақсади Литвада зудлик билан президентлик идорасини жорий этишдан иборат эканлиги таъкидланади. Башарти талаблар бажарилмаса, дейилади қарорда, иш ташлаш қўмитаси «Қайтадан ишни тўхтатади ва фуқаролар бўйсунмаслигининг бошқа шаклларини қўллайди».

(ТАСС).

Хорижда

ГФЖ ҲУКУМАТИНИНГ ҚАРОРИ

● **БОНН. Федерал ҳукумат бундан буён ҳам Совет Иттифоқидаги ислоҳотлар сиёсатини қўллаб-қувватлаш ниятидадир.**

ГФЖ ҳукуматининг расмий вакили Дитер Фогель Бонида журналистлар билан учрашувда шуни айтди. Ўз-ўзидан равшанки, деди у, федератив жумҳурият барча бошқа давлатларга муносабатда бўлгани сингари СССР билан муносабатларда ҳам ўзининг шартномавий мажбуриятларини бажараверади.

Журналистларнинг Болтиқбўйи жумҳуриятларидаги воқеаларга ГФЖ ҳукуматининг муносабати қандай деган саволларига жавоб қайтарар экан Д. Фогель бундай деди: бу масала хусусидаги нуқтаи назар канцлер Гельмут Колнинг ҳукумат номидан берадиган «баёнотида батафсил таърифланади.

НАТИЖА ЧИҚМАДИ

● **ПАРИЖ. «Мен Бағдодда силжишга эриша олмадим», —деб таъкидлади бу ерда БМТ Бош котиби Хавьер Перес де Куэльяр Ироқ президенти Саддам Хусайн билан ўтказилган музокара натижаларини шарҳлаб.**

14 январь куни Парижда Франция президенти Франсуа Миттеран билан бўлиб ўтган суҳбатдан кейин БМТ раҳбари Хусайн билан учрашувдан олдингидан некбинроқ кайфиятда бўлиш учун асос йўқ деб билишини таъкидлади.

ИРОҚ ПАРЛАМЕНТИДА

● **ҚОҲИРА. Ироқ миллий кенгаши (парламенти) ўзининг шошилинч тарзда ўтказилган мажлисида мамлакат президенти Саддам Хусайн олиб бораётган сиёсатини қўллаб-қувватлади, деб хабар қилади МЕНА агентлиги.**

Қувайт тўғрисидаги масалада ҳеч қандай муроса бўлмаслиги керак, деб таъкидлашди миллий кенгаш депутатлари. Парламент мажлиси БМТ Хавфсизлик Кенгаши Ироқ қўшинларининг Қувайтдан олиб чиқиб кетилиши учун белгилаган муддат тугаши арафасида Форс кўрфазидаги танглик билан боғлиқ вазиятни муҳокама қилиш учун шошилинч равишда чақирилган эди.

ЖИДДИЙ ТАШВИШ

● **ВАШИНГТОН. АҚШ президенти Жорж Буш Литвадаги воқеалар «жиддий ташвиш» уйғотаётганлигини таъкидлади.**

Буш оқ уй олдидаги ялангликда журналистлар ҳузурида шундай деди: «Мана бир неча йилдирки, СССР демократик ва тинч ўзгартишлар йўлидан бормоқда. Биз бу борадаги куч-ғайратларни қўллаб-қувватладик. СССРда ислоҳотлар соҳасида эришилган силжиш Америка — Совет муносабатларини яхшилашдаги асосий омилдир.

Ҳозир Болтиқбўйида юз бераётганга ўхшаш воқеалар тинчлик ва янги халқаро тартиб ўрнатиш учун жуда муҳим бўлган ислоҳотлар жараёнидан воз кечилишига ва ҳатто эҳтимол бу жараённи тескарисига айлантириб юборилишига олиб келиши мумкин. Биз ўртамиздаги муносабатларга ўз таъсирини ўтказмай қололмайдиган бу хатти-ҳаракатларни қоралаймиз. Ҳозир Қўшма Штатлар ва Ғарб СССРдаги тинч ўзгартишларни мустаҳкамлаш ва илҳомлантириш мақсадида янада кўпроқ куч-ғайрат сарфлайди».

СССР Олий Кенгаши сессиясида

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Эрталабдан депутатлар эътиборига ҳозирги вақтда энг ҳаяжонли ахборот тақдим этилди: ички ишлар вазири Б. К. Пуго Литва ССРдаги аҳвол тўғрисида хабар қилди. У мазкур танг вазиятнинг қандай ривожланганлигини эслатди. Литвадаги сиёсий кескинликнинг сабаби фақат ижтимоий-иқтисодий муаммолар эмас, деди у. Бунинг сабаби энг аввало СССР ва Литва ССР Конституцияларининг қўпол равишда бузилганлигидир, Конституцияга, демократияга зид бўлган, фуқароларнинг ҳуқуқларини камситадиган ҳужжатларнинг қабул қилинганлигидир. Озиқ-овқат маҳсулотлари ва саноат моллари нархларининг уч-тўрт баравар оширилиши норозиликнинг кучайиб кетишига бевосита сабаб бўлди.

8 январь куни Литва Олий Кенгаши биноси олдида янги нархларга қарши норозилик намойиши бўлди, ҳукуматнинг истеъфога чиқиши ва жумҳурият парламенти ўз ваколатларидан воз кечиши ҳақида талаблар қўйилди. Нархнинг оширилиши тўхтатиб қўйилганидан кейин вазият бирмунча енгиллашди. Шу куниёқ ҳукумат истеъфо берди. 9-10 январь кунлари Олий Кенгаш биноси олдида «Саюдис» билан «Бирлик» бирлашмаларининг митинглари бўлиб ўтди, улар бир-бирига қарама-қарши турди. Бир томондан, жумҳурият раҳбарлари танқид қилиниб уларнинг истеъфо бериши талаб қилинса, иккинчи томонда, янги ҳокимиятни ҳимоя қилиш тўғрисида гапирилди, СССР шанига айблар қўйилди. Бундай вазиятда М. С. Горбачевнинг Литва ССР Олий Кенгашига мактуби муҳим аҳамиятга эга бўлди. Бироқ жумҳурият Олий Кенгашининг баёнотида бу мактуб қатъий талабнома деб аталди. СССР Президенти амалда мавжуд бўлмаган Литва ССЖга мурожаат қилганлиги учун Литва жумҳурияти у қўйган барча айбларни рад этади, деб таъкидланди. 11 январда Литва миллий нажот комитети тузилди. Айни вақтда марказга СССР Конституциясининг амал қилишини, аҳоли мулки ва хавфсизлиги муҳофаза қилинишини талаб қилувчи хатлар ва телеграммалар кела бошлади. 11 январь куни Литва Компартияси Марказий Комитети раҳбарининг илтимосига биноан ва СССР Вазирлар Кенгашининг 1990 йил 28 мартда қабул қилинган «Литва ССР ҳудудида КПСС мулкини ҳимоя қилиш чоралари тўғрисида»ги қарорига мувофиқ ички қўшинлар матбуот уйини ҳамда Литва Компартияси Марказий Комитетига қарашли бошқа иншоотларни қўриқлай бошлади. Совет Армияси бўлинмаларига уларга қарашли ҳарбий мулк — ДОСААФ имората ва унинг иншоотлари қайтариб берилди.

13 январда кун бўйи нисбатан осойишта бўлди. Айни пайтда жумҳурият радиоси ва телекўрсатуви Советларга ва русларга қарши уйдирмаларни тарқатди. Миллий нажот комитети Советларга қарши туҳматни тўхтатиш тўғрисидаги талаб билан жумҳурият Олий Кенгашига вакиллар гуруҳини юборди. Бунга жавобан 76 киши металл таёқчалар ва таёқлар билан шафқатсиз калтакланди. Миллий нажот комитети ёрдам сўраб Совет Армияси гарнизонининг комендантига мурожаат қилди, комендант танклар ва транспортёрлар билан биргаликда ҳарбий қисмларни юборишга буйруқ берди. «Саюдис» вакиллари ўқ ота бошладилар. Бир ҳарбий хизматчи ҳалок бўлди, портлаган граната яна бир ҳарбий хизматчининг оёғини узиб ташлади. Шундан сўнг ҳарбий бўлинмалар осмонга қараб, сўнгра одамларга қарата ўқ уздилар. Чунки отишма жуда зўрайиб кетган эди. Дастлабки маълумотларга қараганда, тўқнашув натижасида 13 киши ҳалок бўлди. Шундан сўнг ички қўшинлар радио ва телемарказни қўриқлай бошлади. Операцияни ўтказиш чоғида унинг қатнашчилари қаттиқ ўққа тутилди, ўлкани муҳофаза қилиш департаментига қарашли хоналарда армияда ишлатиладиган 70 та қурол, 37 минг ўқ, совет фаоллари, коммунистлар, Совет Армияси, Давлат хавфсизлиги комитети ва жумҳурият Ички ишлар вазирлиги офицерларининг манзилгоҳлари кўрсатилган рўйхатлар, уларни қўлга тушириш ва йўқ қилиб ташлаш тўғрисидаги йўл-йўриқлар тортиб олинди. 14 январь кечаси осойишта ўтди. Ҳозирги вақтда вазият назорат қилиб турилибди, деб хабар қилди Б. К. Пуго.

СССР мудофаа вазири Д. Т. Язов сессияда Армиянинг Литвадаги ҳаракатлари тўғрисида ахборот берди. У «Литвада танг вазият вужудга келишини ҳарбий бошқарув идоралари, ҳарбий бўлинмалар ҳаракати билан боғлашга уринишларни» рад этди. «Ғарбдаги баъзи сиёсатчилар ва оммавий ахборот воситалари афкор оммага худди шундай фикрни тиқиштирмоқда», — деди у.

Вазирнинг гапларига қараганда, тангликнинг бош сабаби — Литва раҳбарияти ўтказган сиёсатдир, шошма-шошарлик билан Конституцияга зид бир қанча қонун ҳужжатлари қабул қилинганлиги ва бошқа тадбирлардир. Улар фуқароларнинг сиёсий ҳуқуқлари ва эркинликлари амалда оммавий равишда бузилишига олиб келди. Демократия шиорлари остида буржуазия тарзидаги диктатурани вужудга келтиришга доир аниқ мақсадни кўзловчи ва мувофиқлаштирилган ишлар амалга оширилди. Ана шу ғайриқонуний ишларда Қуролли Кучларнинг фаолияти билан боғлиқ масалаларга алоҳида эътибор берилди. Ҳарбий хизматни ўташ тартиби тўғрисидаги ҳужжатлар амалда йўқ қилиб ташланди. Жумҳурият ҳудудида жойлашган қўшинларни моддий воситалар билан таъминлаш рад этилди.

Олий Кенгашнинг фатвоси билан, деди Д. Т. Язов, ҳарбий хизматчилар ва уларнинг оилалари камситиб келинди. Ҳарбий хизматчилар ва уларнинг оилаларидан ўч олиш тўғрисидаги дўқ-пўписалар тез-тез эшитилмоқда. Ҳарбий иншоотларга 30 мартадан ортиқ, соқчиларга 18 марта ҳужум қилинди. Шу билан бир вақтда Конституцияга зид қуролли тузилмаларни барпо этиш бошланди. Бу иш СССР Президентининг 1990 йил 25 июлдаги СССР Қонунларида кўзда тутилмаган қуролли бўлинмалар тузишни тақиқлаш ва ғайриқонуний сақланаётган қурол-яроғларни тортиб олиш тўғрисидаги Фармони чиққандан кейин ҳам давом эттирилди.

Вазир шу муносабат билан ҳарбий маҳкамага қарашли бўлган ва илгари ўлкани муҳофаза қилиш департаменти бўлинмаларини эгаллаб олган биноларни қўриқлашга ўтиш натижасида у ерда қурол-яроғлар, ўқ-дорилар, зирҳли камзиллар, анжомлар комплектлари, топография хариталари ва бошқа мулк топилганлигини айтди. Булар қандай мақсадлар учун мўлжалланганлигидан кўпгина ҳужжатлар, материаллар далолат бермоқда. Уларнинг орасида Литванинг ҳозирги раҳбариятига ёқмайдиган, «Ф» (фавқулодда) ҳолатда маънавий ва жисмоний қатағон қилиш учун Литва халқининг душманлари деб эълон қилиш режалаштирилган коммунистларнинг ва бошқа шахсларнинг рўйхатлари бор.

Д. Т. Язов таъкидладики, «Бу ишда ҳарбийларнинг ҳеч қандай айби йўқ», аслида, «ҳокимият вазиятни назорат қилолмай қолди». Шундай савол туғилади: ҳарбий қўмондонлик фуқароларнинг манфаатларини ҳимоя қилиш ҳуқуқига эгами ёки бундай ҳуқуққа эга эмасми? Саволларга қараганда фуқароларнинг икки тоифаси мавжуд. Биринчиси, Ландсбергисга эргашиб, қурол кўтариб Олий Кенгаш биноси олдига чиққан кишилар. Иккинчиси, қурол-яроғсиз ҳукуматга қарши чиққан кишилар. Айни мана шу қурол-яроғсиз ҳукуматга қарши чиққан кишилар, табиийки, ҳимоя қилинишга муҳтож эдилар.

Вазир миллий нажот комитети нима эканлигини билмайман, деди. Унинг гапларига қараганда, бу комитет бевосита гарнизон бошлиғига мурожаат қилган, у эса маҳаллий вазиятни яхши билади. Шу сабабли у гарнизон ва қоровул хизмати уставига мувофиқ тартибни сақлаш, хунрезликка йўл қўймаслик чораларини кўрган. Танклар ўқ отган эмас. Вазир гарнизон бошлиғининг ана шундай қарор қабул қилиш ҳуқуқи борлигини таъкидлаб ўтди.

Д. Т. Язов гарнизон бошлиғи билан телефон орқали гаплашувга асосланиб, неча киши ҳалок бўлгани ҳозиргача маълум эмаслигини айтди. Вазирнинг фикрича, тафсилотларни аниқлаш учун Федерация Кенгаши томонидан юборилган комиссия етиб боришини кутмоқ керак. «Комиссия у ерда қандай воқеалар юз берганлигини бутунлай холис маълум қилиши мумкин», — деди пировардида Д. Т. Язов.

Б. К. Пуго саволларга жавоб қайтардилар. Бу саволларнинг асосий моҳияти Литвада юз берган вазиятда мамлакат ички қўшинлари, Қуролли Кучлари бўлинмаларининг ҳаракати қанчалик қонунийлиги, Конституцияга мослиги билан боғлиқ эди. Жавобларнинг умумий мазмуни шундай бўлдики, ички қўшинларнинг, Қуролли Кучларнинг бўлинмалари ҳам СССР Конституциясига, Президент Фармонларига тўла мувофиқ равишда ҳаракат қилди.

Депутатлардан бирининг таклифи билан сессия қатнашчилари Литвада ҳалок бўлганларни хотирладилар.

Қўшимча ахборотлар олингандан сўнг муҳокамани давом эттиришга қарор қилинди.

Депутатлар режадаги масалага — аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисидаги ССР Иттифоқи қонун асослари билан боғлиқ ишга қайтдилар. Кун тартибида асосларнинг малакани ўзгартириш даврида нафақа тўлашга тааллуқли 27-моддаси турибди. Бу модда парламент йўлидаги ҳақиқий ғовга айланди. Иттифоқ Кенгаши меҳнат, нархлар ва ижтимоий сиёсат масалалари комиссиясининг раиси Н. Н. Гриценко келиштириш комиссияси билан ҳукуматнинг фикри бир-биридан кескин фарқ қилганлигини айтди. Депутатлар Вазирлар Кенгашининг эътирозларига қарамай, ишлаб чиқилган таърифни қўллаб-қувватладилар. СССР давлат меҳнат ва ижтимоий масалалар комитетининг раиси В. И. Шчербаков ўз нуқтаи назарини ҳимоя қилиб, ҳукумат номидан айтдики, таклиф этилаётганидек, уч модда бир-бирига боғланган тақдирда у умуман ўз қонун лойиҳасини қайтариб олади.

Вазирнинг эътирози мантиқи кам деганда ҳурматга сазовор бўлганлигини айтиб ўтиш керак. Унинг гапларига қараганда, қонун лойиҳаси республикалар ва мухториятлар ҳуқуқларини камситибгина қолмайди, шу билан бир вақтда «ишсизликка қарши курашни беҳуда қилиб қўяди».

Бир тўхтамга келиш яна кечиктирилди. Парламент билан ҳукумат ўртасидаги музокаралар яна икки кун давом этади.

Қисқача танаффусдан сўнг депутатларнинг эътибори СССР Вазирлар Маҳкамасини тузиш билан боғлиқ масалага қаратилди. Бу ҳақда СССР Президенти М. С. Горбачев таклифлар киритди.

СССР Вазирлар Маҳкамаси тўғрисидаги масалани кўриб чиқиш лозимлиги, деди у, Олий Кенгашнинг бундан олдинги мажлислари билан ҳам, СССР халқ депутатлари Съездининг Президент бошқарувни системасини такомиллаштириш муносабати билан Конституцияга қўшимчалар киритиш тўғрисидаги қарорлари билан ҳам ҳал қилинган.

Ҳозир тасдиқлаш учун Маҳкама раҳбарияти — Бош вазир ва унинг ўринбосарлари тўғрисидаги таклифлар киритилмоқда.

Аввало, Маҳкаманинг тузилишига оид таклифларни киритиш кўзда тутилган эди. Учта комиссия тузилди, улар муқобиллик асосида шу хусусда иш олиб бордилар. Лекин мен кейинчалик Маҳкама раҳбарияти бу ишга қўшилиши учун шу раҳбарият тўғрисидаги масалани ҳал этиш керак, деган хулосага келдим. Бунда Маҳкаманинг қандай мақсадлар учун мўлжалланганлигини тушуниб етиш ва у тузиладиган вазиятни ҳисобга олиш муҳимдир. Шу ўринда 1991 йилда олдимизда турган, бундан буён қайта қуриш қандай бориши, иқтисодиёт, сиёсат, миллатлараро муносабатлар ва бошқа соҳаларда бошланган ўзгаришлар йўлида қанчалик самарали ҳаракат қилишимиз учун ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлган вазифалардан келиб чиқишимиз керак. Агар биз молияни ва истеъмол бозоридаги вазиятни барқарорлаштирмасак, ана шу ўзгаришларнинг ҳаммаси сусайиб кетади. Шу сабабли Маҳкама зиммасига масъулиятнинг мислсиз оғир юки тушади. У бозорга ўтиш, тегишли ёрдамчи соҳаларни вужудга келтириш билан боғлиқ масалаларни ҳал этишни жойидан қўзғатиш учун кўп иш қилиши керак. Ниҳоят, ҳозирги вақтда, айниқса, Иттифоқ шартномаси тузилгандан кейин республикаларнинг янги мавқеи билан боғлиқ янги шароитда ишлашга тўғри келишини ҳисобга олмоқ лозим.

Ходимларни шахсан танлаш вақтида шуларнинг ҳаммаси эътиборга олинди. Мен кўп маслаҳатлашдим, бу ҳақдаги мулоҳазаларимни Федерация Кенгашига маълум қилдим, шанба куни СССР Олий Кенгаши Раёсатининг аъзолари билан — бинобарин комиссиялар ва комитетларнинг раҳбарлари билан ҳам учрашув бўлиб ўтди. Кеча ва бугун айрим ўзгаришлар киритилган бўлса ҳам мен ҳозир келишиб олинган таклифларни киритаман.

Шундай қилиб, Бош вазир тўғрисида. Узоқ мулоҳазалар ва маслаҳатлашувлардан сўнг мен СССР ҳозирги молия вазири Валентин Сергеевич Павлов номзодини танладим, Федерация Кенгашидаги ўртоқлар ҳам кенг муҳокама қилиб, шу муҳокама давомида танқидий мулоҳазаларни ҳам айтиб, бу номзодни қўллаб-қувватладилар.

Ҳозирги пайтда молия ва иқтисодиёт соҳасида чуқур билимга эга бўлган кишини афзал кўриш керакми ёки ишлаб чиқариш ташкилотчиси ва билимдонини афзал кўриш керакми, деган муаммо кўриб чиқилди. Ҳар иккаласининг бир-бирига қўшилиши жуда муҳим, лекин ушбу Маҳкама олдида бир неча ой ичида иқтисодиёт соҳасида катта қарорлар қабул қилиш вазифаси турган экан, Бош вазир тегишли билим ва тажрибага эга бўлиши муҳимдир.

Ўртоқ Павловнинг таржимаи ҳолини биласизлар. Давлат миқёсидаги раҳбарлар орасида у иқтисодиёт ва молия соҳасидаги чуқур, асосли билимлари билан сезиларли даражада ажралиб туради. Катта мактабдан ўтган: бир неча йил давомида РСФСРда капитал қурилишини пул билан таъминлаш масалалари билан шуғулланган, сўнгра Иттифоқ даражасида оғир саноатни пул билан таъминлаш, бюджет масалалари билан, Давлат режа комитетида ҳам шу муаммолар билан шуғулланган. Сўнгги йилларда нарх ва молия комитети раиси бўлиб ишлаган.

Шундай савол туғилади ва уни, аввало, мен ўзимга беришим керак: ахир, ўртоқ Павлов ҳамиша молия соҳасида ишлаб келган. Биз эса бу соҳадаги муаммолар ҳаммадан кўплигини кўриб турибмиз. Ишларнинг аҳволи учун ҳеч ким масъулиятдан ўзини четга ололмайди. Шубҳасиз, бу ўртоқ Павловга ҳам тааллуқли. Биз Бош вазир лавозимига номзодни тўғри танлаяпмизми — бу шунчаки бир савол эмас. Шундай масъулиятли қарор қабул қилар эканмиз, бу саволга жавоб қайтаришимиз лозим.

Мулоҳазаларимиз холис бўлиши учун шуни айтишим керакки, ўртоқ Павлов бу билан жамоатчилик муҳокамасига чиқмаган бўлса ҳам, ишни вазиятнинг қарама-қарши тус олишигача етказмаган бўлса ҳам, у баҳордан буён бир неча ойлар давомида биз жуда секин ҳаракат қилаяпмиз, вақтни бой бериб қўйяпмиз, салбий жараёнлар кучайиб бормоқда, бинобарин қатъий ҳаракат қилиш керак, деган масалани қўйган одамлар орасида эди. Бу ҳақда у ҳукумат аъзолари доирасида ҳам гапирган, бундан менинг хабарим бор.

Шунга қарамай, такрор айтаманки, ҳозирги ҳукумат, мамлакат раҳбарияти таркибига кирган бизнинг ҳаммамиз каби ўртоқ Павловнинг ҳам ҳозирги ишларнинг аҳволи учун ўз масъулият улуши бор. Эҳтимол, буни ўртоқ Павлов учун ҳам, шунингдек, биз учун ҳам маълум даражада сабоқ деб ҳисоблаш лозимдир. Шу сабоқлардан у хулоса чиқариб олишга қодирми? Менимча, у хулоса чиқариб олади, у ҳали ўз имкониятларини рўёбга чиқарган эмас. Ҳозирги пайтда бизга Маҳкама бошлиғи лавозимига катта молиячи, катта иш тажрибасига эга бўлган иқтисодчи, айтиш мумкинки, масъулиятни ўз зиммасига олишга тайёр турган инсон керак. Шу ҳақда Павлов билан гаплашдик. Натижада у розилик берди.

Яна. Ҳамиша Бош вазир ёнида уни «таяб» турадиган Бош вазирнинг умумий масалалар ва оператив ишлар билан шуғулланувчи биринчи ўринбосари сифатида Виталий Хуссейнович Догужиевни тавсия этиш тўғрисидаги таклиф киритилади. Бу бизнинг катта мутахассисимиз ва ишлаб чиқаришнинг ташкилотчиси бўлиб, техниканинг юксак даражаси билан боғлиқ ҳамда катта билимга эга, умумий машинасозлик вазири, сўнгги вақтда эса Вазирлар Кенгаши Раисининг ўринбосари, фавқулодда вазиятлар давлат комиссиясининг раиси бўлиб ишлаган, У республикалар ва минтақалар билан баҳамжиҳат ҳаракат қилиб, ўзининг ижобий фазилатларини кўрсатди. Бу таклифни Федерация Кенгаши ва СССР Олий Кенгаши Раёсати ҳам қўллаб-қувватлади.

Ўртоқ Догужиев маълум даражада мухториятларнинг ҳам вакилидир. Гарчи у Украина ССР Донецк вилоятининг Енакиево шаҳрида туғилган бўлса ҳам миллати — адигей.

Владимир Макарович Величко яна бир ўринбосарликка номзод. У Воронеж вилоятида туғилган, Ленинград ҳарбий-механика илмгоҳини битирган, ишлаб чиқаришда кўп ишлаган, мастерликдан тортиб, ҳамма босқичлардан ўтган. Энергетика машинасозлиги. Оғир энергетика ва транспорт машинасозлиги вазири бўлган, ҳозир эса оғир машинасозлик вазиридир. Бир неча йирик тармоқлар шу вазирликка қўшилди. У ўзининг истеъдодли, билимдон хўжалик, давлат арбоби эканини кўрсатди, одамларни уюштириш қобилиятига эга, маслаҳатлашиб иш тутади, кўп иш бажаради, аммо янги Маҳкамада у ҳам услубни ўзгартиришига, суръатни тезлаштиришига тўғри келади.

Юрий Дмитриевич Маслюков билан Олег Дмитриевич Бакланов ўртоқ Павловнинг «рақобатчилари» бўлган эдилар. Бундан, эҳтимол, хабарингиз бордир, чунки мен ўз маслаҳатлашувларимни сир тутган эмасман. Мен ўртоқ Маслюков ҳақида юқори фикрдаман, бироқ унга мулоҳазаларимни зарур пайтда яширмай айтиб келганман, унинг олдига тегишли масалаларни ўткир қилиб қўйганман. Шунга қарамай, мен уни омилкор муҳандис, техникамизнинг билимдонларидан бири, айниқса, у Давлат режа комитетига бошчилик қилган босқичда катта сабоқ олган иродали одам, деб қадрлайман.

Ю. Д. Маслюков ўзини ўзи танқид руҳида фикр билдириб, башарти Бош вазирлик лавозими ҳақида гап бораётган бўлса, ҳукуматдаги кучларни қайта гуруҳлаш зарур деб ҳисоблаб, унга розилик берολмаслигини айтди. У катта ва қийин муаммолар олдида турган мудофаа саноати соҳасига қайтишга тайёрлигини билдирди. Биз бутун мана шу комплексни бутун экономика тарафига, фуқароларнинг манфаатлари сари буриб юборишимиз лозим. У бу ишни билади, у ерда фойдали равишда меҳнат қила олади. Уни Бош вазирнинг ўринбосари лавозимига таклиф этаман.

Академик Николай Павлович Лаверов ҳам Бош вазирнинг ўринбосари лавозимига тавсия этилади. У фан ва таълим масалаларини бошқариши мумкин. Сиз уни биласизлар, у ҳукуматга келгач, ўзининг жуда қобилиятли киши, илмий зиёлиларимизнинг йирик вакили эканлигини кўрсатди.

Мен бу ўртоқларнинг ҳаммалари билан гаплашдим, улар розилик беришди. Мен Бош вазирнинг биринчи ўринбосари лавозимига Вадим Викторович Бакатинни ҳам таклиф этдим. Шундай қилиш мақсадга мувофиқ бўлур эди, деб ҳисоблайман, биз унинг имкониятларидан ҳали чинакамига фойдаланганимиз йўқ. Федерация Кенгашида ўртоқ Бакатин Маҳкамага ўринбосар сифатида киришига қўшилишиб, ўртоқ Догужиев номзодини афзал топдилар. Биз Вадим Викторович билан суҳбатлашдик, аммо у Маҳкамада эмас, балки кўпроқ сиёсий вазифаларни бажариш учун Хавфсизлик Кенгаши таркибида иш берилишини сўради.

Федерация Кенгашида ҳамма Бош вазирнинг деҳқончилик ишлари билан шуғулланадиган ўринбосари бўлиши керак ва бу хусусда Украина ҳамда Белоруссия вакиллари ўзаро келишиб таклиф киритсинлар, деган фикрни билдирди. СССР Олий Кенгашининг Раёсати шундай ёндашувга қўшилди. Маҳкама Бош вазирнинг ўринбосари лавозимига яна бир номзодни Ўрта Осиё республикалари билан Қозоғистон кўрсатсин, деган қарорга ҳам келинди.

Сўнгра депутатлар таклиф этилган номзодлар муносабати билан давлат бошлиғига савол бера бошладилар. Жумладан, ҳозирги бениҳоя мураккаб вазиятда, чамаси «ҳукуматга осойишта ишлаш имконини бериш учун» уни камроқ безовта қилиш зарурлиги таъкидланди. Бир қанча депутатларнинг фикрича, мамлакатда вужудга келган аҳвол учун масъулият аввалги раҳбариятнинг зиммасигагина эмас, шу билан бирга қайта қуриш йилларида бир қанча жиддий хатоларга йўл қўйганлар зиммасига ҳам тушади. Мана шундай шароитда мамлакатни мушкул ҳолатдан чиқариб олиш юзасидан қарорлар қабул этишдек оғир вазифани ўз зиммасига олишга рози бўлаётган кишиларга «фақат оқ фотиҳа бериш лозим». Кечқурунги мажлисда ҳукумат бошлиғи лавозимига номзод В. С. Павлов депутатлар ҳузурида гапириб, ўз дастурининг энг муҳим қоидаларини баён этиб берди. У халқ хўжалиги, ресурслар, миллий муносабатлар оғир аҳволда эканлигини тушуниб турганлигини, ҳозирги аҳволдан қаноатланмаётганини ва молия вазири лавозимида ҳам бу аҳвол билан қаноат ҳосил қилмаганини айтди.

Мамлакат ихтиёридаги кўпдан-кўп ресурслар, деди Бош вазирликка номзод, икки аср бўсағасида маърифатли давлат эга бўла оладиган ҳамма нарсаларга эга бўлиш имконини беради. Аввал бўлганидек, кўпдан-кўп маблағлар исроф бўлишига йўл қўймаслик, улардан оқилона фойдаланиш учун бутун кучимни бағишлайман, деб ваъда қилди у. В. С. Павлов бундай деди: «Мен Президент Горбачев белгилаб берган йўлни тўла-тўкис ва ҳеч сўзсиз қўллаб-қувватлаб келдим ва қўллаб-қувватлайман. Бу йўлни халқ депутатлари съездлари ва Олий Кенгаш тасдиқлаган эди. Яна мен бозор муносабатларига изчиллик билан ўтишимиз керак, деб ҳисоблайман».

В. С. Павлов келгусида мамлакатда мураккаб жараёнлар рўй бериши мумкинлигини, бу жараёнлар жамиятнинг турли табақалари томонидан муайян даражада маҳрумликларга бардош беришни талаб қилишини яширмади. Аммо унинг айтишича, кам даромадли кишилар ижтимоий ўзгаришларнинг оғирлигини камроқ сезадиган тарзда иш тутиш лозим. Нарх белгилаш соҳасида ялписига ўзгартишлар қилмай туриб, шунингдек, сўмни мустаҳкамлаш билан боғлиқ бўлган бир қанча ишларни қилмай туриб, бозор муносабатларига, иқтисодиётда бирон-бир тараққиётга эришиб бўлмайди. Хўжалик юритишнинг ҳамма шакллари ва ишлаб чиқаришнинг барча усуллари жамиятнинг фаровонлигини оширишга олиб борадиган бўлса, уларни муносиб шакллар ва усуллар дейиш мумкин.

Номзод миллатлараро муносабатларнинг ўткирлигини таъкидлаб, диёримизда неча ўн йиллардан бери мавжуд бўлган адолат ва тинчликни тиклаш учун куч-қувватимни аямайман, деди.

В. С. Павлов сессия минбаридан жаҳон ҳамжамиятига, совет жамиятида рўй бераётган ўзгаришларнинг чуқурлигига ишонган барча кишиларга мурожаат этиб: «Биз бошлаган ва келгусида ҳам бизга ишониб топшириладиган иш изчиллик билан оғишмай олиб бориладиверади», деб таъкидлади.

Депутатларнинг саволларига В. С. Павлов ишонч ва масъулият билан вазмин жавоб қайтарди, У, жумладан, маҳкаманинг ўзгариши мамлакатда амал қилиб келаётган қонунлар бекор қилинишини билдирмайди, деб таъкидлади. Қонун қонунлигича қолаверади, аммо илгари қабул этилган баъзи қарорлар ўз аҳамиятини йўқотган бўлса, улар бекор қилиниши лозим.

У Бош вазирнинг ўринбосарлари лавозимларига кўрсатилган номзодлар тўғрисидаги масалага тўхталиб, улар сессияга менинг розилигим билан тақдим этилган ва мен уларни ҳозирги лавозимларни эгаллаймасларидан аввал ҳам яхши билардим, деб уқтирди.

В. С. Павловнинг депутатлар билан мулоқотига М. С. Горбачев ҳам қўшилди. У яқинда Н. И. Рижковни бориб кўрганини айтди. Н. И. Рижковнинг сиҳат-саломатлиги яхши, Николай Иванович соғайиб бормоқда. Биз узоқ суҳбатлашдик, деди Президент. Жуда хилма-хил масалалар, шу жумладан, ҳукуматда бўладиган ўзгаришлар муҳокама қилинди. Орамизда ихтилоф бўлгани йўқ.

Депутатнинг таклифига биноан СССР Олий Кенгаши шу мамлакат учун шу қадар мураккаб даврдаги иши учун Н. И. Рижковга миннатдорчилик билдирди.

Шундан кейин залда ҳозир бўлган 420 депутатдан 279 киши В. С. Павловнинг тасдиқланишини ёқлаб, 75 киши қарши овоз берди, 66 депутат бетараф қолди. Қарор қабул қилиш учун 270 овоз етарли бўлганлиги сабабли В. С. Павлов СССР тарихида биринчи Бош вазир бўлди.

Парламент СССР Бош вазирнинг биринчи ўринбосарлари ва ўринбосарлари тасдиқланишига розилик берди.

Литвадаги воқеалар хусусида М. С. Горбачев ўз фикрларини айтиб берди. 13 январга ўтар кечаси бўлиб ўтган воқеалар учун ҳаммамиз жуда ташвиш чекяпмиз, деб таъкидлади у. Республикадаги вазият жуда кескинлашди, одамлар нобуд бўлди. Кескин қарама-қаршилик, аслида жамиятнинг парчаланиши рўй берди. Мана шундай вазиятда ҳам вазминлик, ҳам масъулият билан ҳаракат қилмоқ керак, ҳамма нарса Литвада нарх-наво оширилганига қарши норозиликдан бошланди. К. Прунскене менинг қабул этишимни сўради. Мен унинг, бу ерда турган пайтимда мени ишдан олишлари мумкин, деган иборасига эътибор бердим. Ўртамизда суҳбат бўлди, суҳбатда Литва ҳукуматининг Москвадаги доимий вакили ўртоқ Бичкаускас қатнашди.

Менинг олдимга ҳарбий хизматга чақириш тўғрисидаги Қонунга риоя этилмаётгани муносабати билан Президентнинг чиқарган Фармойишини бажариш билан боғлиқ бўлган масала қўйилди. Шу орада ўртоқ Горбунов Мудофаа вазирлигида Язов ва Моисеев ўртоқлар билан учрашган, бу жараённи бирмунча нормал изга солиш ҳақида келишиб олинган эди. Назаримда, улар Эстония Бош вазири ўртоқ Сависаар билан ҳам ҳамжиҳатликка эришганлар, у ерда ҳам республика билан Мудофаа вазирлиги ҳамкорлигининг қандайдир шакллари йўлга қўйилмоқда. Шу сабабли мен ўртоқ Прунскенега ҳамкорлик қилишни, бу масалани амалий ҳал этиш йўлини излашни маслаҳат бердим.

Иттифоқ билан республиканинг музокараларини бошлаш тўғрисидаги масала — бошқа масаладир. Ҳозир Литва ҳукумати томонлар ажнабий давлатлар каби белгиланадиган дастлабки протоколни имзолаш тўғрисидаги ўз талабларини қайтариб олди.

Шунга қадар марказнинг делегацияси музокара бошлай олмас эди, чунки СССР халқ депутатларининг учинчи Съезди Литва Олий Кенгашининг 1990 йил 11 мартдаги ҳужжатини ва СССР Конституциясига зид келадиган бошқа ҳамма қарорларни ғайриқонуний деб топган эди. Биз у билан Совет Иттифоқига кирувчи иттифоқдош республика сифатида ҳар қандай масалаларни муҳокама қила оламиз.

Энди улар ўз талабларини бекор қилдилар, ниҳоят музокараларни бошлаш имконияти очилди. Аммо шу пайтда Иттифоқ делегациясига бошчилик қилиб турган Н. И. Рижков бетоб бўлиб қолди. Шунга қарамай, мен шанба куни, 12 январда Федерация Кенгашининг мажлиси бўлади, унда, жумладан, Иттифоқ шартномасининг лойиҳаси устида бундан буён қилинадиган иш режаси муҳокама қилинади, дедим. Республикалар ҳозиргача ўз мухтор вакилларини ажратишди. Бу хусусдаги таклифлар тасдиқланганидан кейин музокаралар ҳам бошланади, марказ томонидан унда ким қатнашишини белгилаймиз, дедим. Шу билан биз хайрлашдик, у қайтиб боргач, четлаштирмоқчи эканликларини билиб, ўзи истеъфога чиқибди. Гўё, бу — нарх-наво хусусида халқнинг турмуш даражасига дахлдор бўлган асоссиз қарорларга жавобдек туюлди. Бироқ шундан кейинги кунлардаги оммавий норозиликлар энди сиёсий тус олди. Митингларда, Олий Кенгашга, Президентга юборилаётган кўпдан-кўп хат ва телеграммаларда Президент бошқарувини жорий этиш талаб қилинди, чунки республикада мавжуд бўлган Конституцияга қарши режим уни бошқа берк кўчага, таназзулга олиб борар эди. Икки кун ичида вазият қалтис даражага бориб етди ва ўтган куни биз Федерация Кенгашида кун тартибидаги асосий масалаларни бир чеккага қўйиб, шу масалани муҳокама қила бошладик. Миллатлар Кенгаши билан биргаликда Литвага вакиллар юбориш ҳақида шартлашиб олдик. Бу вакиллар аҳволни ўз жойида ўрганишлари, ахборот ва ўз таклифларини беришлари лозим. Бироқ, аввало, муҳолифлик кучайишини тўхтатишга ёрдам бердик. Ўзлаарингизга маълумки, Дементей, Тер-Петросян, Олейник ва Фатеев ўртоқлар ўша куниёқ Вильнюсга жўнаб кетишди.

Шуни айтишим керакки, республикада ҳам, Федерация Кенгашида ҳам, менинг Президент сифатида Литва Олий Кенгашига йўллаган Мурожаатномам муносабати билан, аввало, ўртоқ Ельцин томонидан бирмунча мулоҳазалар айтилди. Аммо ҳозир ҳам шундай қилиш керак, деб ҳисоблайман, чунки ўша пайтда мен Президент бошқарувини жорий қилиш мумкин, деб ҳисоблаганман. Олий Кенгашнинг ўзи вазиятнинг туб сабаблари ҳақида ҳаммасини ўйлаб, фикр юритмоғи учун унинг эътиборини яна бир жалб қилмоқчи бўлдим. Бу масалада юзаки мулоҳазалар ва фикрлар билан ҳеч нарсага эришиб бўлмайди, Аввало, Конституциявий тартибни тиклаш зарур, акс ҳолда, бу нарса оғир оқибатларга олиб боришини аниқ-равшан фаҳмлаб олиш керак.

Бироқ, Мурожаатнома бошқа давлатдан ўз мамлакати Конститицияси қўлланилишини талаб қилаётган ўзга мамлакат Президентининг даъвати сифатида дарров рад этилди. Шу гап радио ва телекўрсатув орқали кеча-ю кундуз эшиттирилиб, кескин, очиғини айтганда, гиж-гижловчи иборалар билан шарҳлаб турилди.

Ишга принципиал нуқтаи назардан қарашга, шуларнинг ҳаммаси нега рўй бераётганини ўйлаб кўришга юрак ютиб ҳеч ким уриниб кўрмади. Йўқ, «ташқаридан аралашув», «Армиянинг тазйиқи» ва шу каби сўзлар такрорланаверди. Бу нарса жамиятни портлатиб юборди, эҳтиросларни баттар кучайтирди.

Бугун мен соат 12 га яқин Литва ССР Олий Кенгашининг Раиси Ландсбергис билан суҳбатлашдим. Тахминан ўша-ўша пала-партиш гаплар. Бу гаплардан менинг олган таассуротим шу бўлдики, мулоқот йўлини излаш жуда қийин бўлади.

Бизнинг ихтиёримиздаги ахборотга қараганда, вазият зиддиятли. Уни пухта ўрганиш керак. Иттифоқ прокуратурасининг, Ички ишлар вазирлигининг вакиллари у ерга жўнаб кетишди, ўртоқ Язов ўз ўринбосари ўртоқ Варенниковни юборди.

М. С. Горбачев воқеалар фожиали ривожланиши занжирига тўхталгач, хўш, бундан буён нима қилиш керак, деган саволни ўртага ташлади. Ўйлайманки, воқеаларнинг сабаблари ўз Мурожаатномамда қисқа тарзда айтмоқчи бўлган нарсага бориб тақалади. Ҳамма иш аслида ўтган йилнинг мартида, Литва Олий Кенгаши СССР халқ депутатлари Съездининг иши бошланмасиданоқ шоша-пиша Литва ҳудудида СССР Конституциясининг қўлланилишини бекор қиладиган ҳужжат қабул этишидан бошланди. Ўшанда, ростини айтганда, жуда ўтакетган ғайриконституциявий тўнтариш қилинган эди.

Учинчи Съезд бу хусусда маълум қарорларни қабул қилди, Президентнинг, ҳукуматнинг, барча давлат муассасаларининг, шу жумладан, Армиянинг кейинги ҳаракатлари мазкур қарорларда кўзда тутилганидан бошқача бўлиши мумкин эмас эди. Бундан бошқасига умид қилишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ эди.

Бундан ташқари биз фуқароларнинг ҳуқуқларини бузган биронта ғайриконституциявий ҳужжатни эътиборсиз қолдирмадик, уларнинг ҳаммаси бекор қилинди.

СССР Конституциясини ва қонунларини қўпол равишда бузиш ҳоллари норозилик пўртанаси йиғилиб қолишига олиб келди. Илгари бу норозилик асосан рус тилида сўзлашувчи ва поляк аҳолисини ўз ичига олган бўлса, кейинги вақтларда бошқа кўпгина литваликлар бунга қўшилдилар. Бу гапдан у ердаги ҳамма кишилар ҳозирги Олий Кенгашга қарши, Ландсбергисга қарши, деган маъно чиқмайди. Йўқ, уларни қўллаб-қувватлаётганлар бор. Фақат ўткир сиёсий қарама-қаршилик мавжуд. Мулкдорлар пайдо бўлиб, ўз уйларини, ер-мулкларини излай бошлаганлиги одамларнинг туғёнини, айниқса, ошириб юборди. Энди деҳқонлар ҳам ҳаракатга келди. Қишлоқ жойлардан келаётган жуда кўп телеграммаларда Президент бошқарувини жорий этиш талаб қилинаётганлиги мен учун бирмунча кутилмаган ҳодиса бўлди.

Мана, биз аҳоли қўлидаги қурол-яроғни тортиб олиш тўғрисида ҳамда бутун мамлакатдаги ғайриқонуний ҳарбий тузилмаларни тарқатиб юбориш ҳақида Фармон қабул қилдик. Бу жараён қийинчилик билан давом этмоқда. Литвада Конституцияга хилоф равишда «Ўлкани ҳимоя қилиш» маҳкамасини туздилар, бу маҳкамага ўч олиш истагида бўлган кўп кишилар кириб олдилар. Литвада Совет ҳокимиятини ўрнатиш фаол иштирокчиларининг улар тузиб қўйган рўйхатлари топилди, уларни Литва халқининг душманлари деб эълон қилиш режалаштирилган эди. Ҳуллас, дард жуда газак олиб кетган эди.

Қарама-қарши турган барча кучлар мулоқот зарурлигини англаб олган босқичга етиб келдик, деб ҳозирча дадил айта олмаймиз. Бинобарин, рўй берган муаммоларни сиёсий воситалар билан ҳал этиш иложини излашни, вазиятни баттар кескинлаштирадиган ҳамма сабабларни йўқ қилиб ташлашни Президентнинг, Олий Кенгашнинг бурчи деб, мустақил давлатлар федерацияси сифатида Иттифоқ концепциясини рўёбга чиқариб, ҳақиқатан ҳам янгилаш йўлидан бормоқчи бўлган барча кишиларнинг бурчи деб биламан.

СССР Олий Кенгашининг сессияси 15 январда ўз ишини давом эттирди.

Л. ШВЕДОВА,
Л. БЕЗБРЕЖНИЙ,
С. ЖАРКОВ,
С. ИВАНОВ,
А. ПЕРШИН,
ТАССнинг парламентдаги мухбирлари.

ПАРЛАМЕНТНИНГ ОҒИР КУНИ

ХАЛҚ ИРОДАСИ

• *Президент Фармони қандай бажариляпти?*

Ибрат кўрсатиб

● Самарқанд ноҳия газлаштириш идораси жамоаси жумҳурият Президентининг Фармони асосида ўз ички ҳаракат дастурини ишлаб чиқди.

Аҳолидан тушаётган буюртмалар ошаётганлиги туфайли қишлоқларни газлаштиришни тезлаштириш мақсадида алоҳида 2 та пулли хизмат кўрсатадиган участка ташкил этилди.

Янгилик кутилганидан зиёд самара бермоқда. Участка жамоаси 1990 йилда режадаги 130 минг сўм ўрнига 200 минг сўмлик иш бажарди. Раҳмат Ушанов, Баҳром Омонов, Аҳрор Ҳайитов сингари пайвандчилар хонадонларга газ ўтказишда бор маҳоратларини ишга солмоқдалар. Чунки, ўн учинчи беш йиллик мобайнида ноҳияда уч мингта хонадон газлаштирилиши лозим.

Қишлоққа газ келди

● «Москва» жамоа хўжалиги ҳудудида 7 та қишлоқ жойлашган. Ўтган йиллар мобайнида 6 та қишлоқ аҳолиси тоза ичимлик суви ва табиий газ билан таминланди.

Янгиариқ қишлоғи чўлда ташкил топган. Қишлоқ фаоллари хўжалик бошқаруви раиси, Ўзбекистон ССЖ халқ депутати Т. Норбоев билан бўлган учрашувда хонадонларни газлаштириб беришни илтимос қилишган эди. Халқ хизматкори астойдил ишга киришди. Ноҳия газлаштириш идораси, «Узбекгазстрой»нинг Жомбойдаги 4-кўчма механизациялашган колоннаси монтажчилари қисқа вақт ичида қишлоққа уч километр узунликда қувур тортдилар. Чўлқуварлар уйларида зангори олов ёна бошлади.

Э. ҲОЖИҚУРБОНОВ.

● Сиз суратда кўриб турган чевар қиз Дилдора Абдураззоқова Тошкентдаги «Юлдуз» тикувчилик ишлаб чиқариш бирлашмасида зарбдорчасига меҳнат қилади. У бор маҳоратини ишга солиб, аҳолига манзур бўладиган хушбичим кийим-кечаклар тикишга баракали ҳисса қўшяпти.

Р. ШАРИПОВ олган сурат.

МУАЛЛИФЛАР:

...МИННАТДОРЧИЛИК БИЛДИРАДИ

ҲАЙРЛИ ИШ ТАШКИЛОТЧИСИ

Мактабимизни ўз оталиғига олган «Советобод» давлат хўжалиги раҳбарлари ҳиммати туфайли 1988 йилда янги, замонавий икки қаватли бинога кўчиб ўтдик. Уни қуриш ва керакли анжомлар билан жиҳозлашда хўжалик жуда катта иш қилди.

Давлат хўжалиги маъмурияти яқинда яна бир савобли ишни амалга оширди. Хўжалик ҳисобидан 32 минг сўм маблағ ажратилиб компьютерлар сотиб олинди. Йигит-қизлар бу қулайликдан баҳраманд бўлиб, ўз билимларини бойитмоқдалар.

Ёш авлодни чуқур билимли, одоб-ахлоқли бўлиб камол топишидек масъулиятли ишга куч-ғайрат сарфлаётган депутатимиз, давлат хўжалиги директори Убайдулла Муродовдан мактаб жамоаси, ота-оналар беҳад хурсанд.

Анорбой НОРҚУЛОВ,
Комсомол ноҳиясидаги А. Икромов номли мактаб ўқитувчиси.

...ТАНҚИД ҚИЛАДИ

БУЛОҚ БОШИДА ТАШНАМИЗ

Бухоро ўзининг табиий бойликлари, айниқса, олтини, гази билан жаҳонга машҳур. Вилоятимиз бағридан олинаётган газ билан ҳатто бошқа узоқ қардош республикалар баҳраманд бўлишяпти. Биз эса булоқ бошида туриб сувга ташнамиз. Шундоққина ёнимиздан ўтган катта-катта магистрал газ қувурларига қараб ҳайратланамизу, баллон кўтариб суюлтирилган газни сабрсизлик билан кутамиз.

Фақат кутибгина қолмасдан юқори ташкилотларга ҳам бир неча йилдан бери мурожаат қиляпмиз. Лекин натижа йўқ. Шунинг учун ҳам 1989 йилда вилоят Кенгаши депутатлигига номзоди кўрсатилган Ғиждувон ноҳия партия қўмитасининг биринчи котиби Мирзаали Халилов билан бўлган учрашувда «Ленинизм» жамоа хўжалигимизга табиий газ келтириш масаласини наказ сифатида қўйдик.

Номзод «шу йил сентябрь ойида хонадонларингизда зангори олов ёнади», деб ваъда бердилар. Биз ҳам ўз навбатида М. Халиловни ёқлаб овоз бердик. Бироқ номзод депутат бўлиб олгач ваъдасини унутди. Газдан ҳамон дарак йўқ.

Саодат УЗОҚОВА,
яна 18 имзо.

...МУЛОҲАЗА БИЛДИРАДИ

МИЛИЦИЯ НИМА ДЕРКИН?

Кейинги пайтда мамлакатимизда ҳам, жумҳуриятимизда ҳам турли кооперативлар жуда кўпайди. Уларнинг кўпи аҳоли учун зарур бўлган молларни ишлаб чиқаришмоқда, малакали хизмат кўрсатишяпти. Уларнинг фаолияти ҳақида жумҳурият телевидениеси ва рўзномаларда эълонлар бериб борилишяпти.

Шулар ичида «Тон» кооперативи ҳақида тез-тез берилаётган эълон диққатимни ўзига тортди. Унда «Тон» кооперативига марҳамат, бир зумда машинангиз ойнасини ташқаридан кўринмайдиган қилиб беришади», деб мақташади.

Аслида масаланинг иккинчи, менимча энг муҳим томонига эътибор берилмайди. Маълумки, ҳозир ҳамма ерда жиноятчилик анча кўпайди. Ана шу жиноятларнинг аксари қисми енгил машиналар ёрдамида содир этиляпти. Лекин айрим ҳолларда уларни қўлга тушириш қийин бўлмоқда. Хўш, бунинг сабаби нимада?

Айтайлик, кўча четида машина турибди. У ичи кўринмайдиган ойна билан жиҳозланган. Кабинада талончилик, зўрлик ва бошқа жиноят қилинаётган бўлса-да ойналар орқали ҳеч ким кўролмайди. Агар машина ичи кўриниб турса, унинг ичидаги одамлар ҳам, ўғирлик нарсалар ҳам кўриниб туради. Ана шунда жиноятчиларни топиш осон бўлади. Бу ўз-ўзидан турли номаъқулчиликларни камайишига олиб келиши шубҳасиз. Бунга милиция нима деркин?

У. ЎРИНОВ,
Тошкент шаҳри.

● «Совет Ўзбекистони» рўзномаси ҳар йили 25-26 минг атрофида ҳар хил мазмунда хат ва хабарлар, шикоят ҳамда аризалар олади. Ўтган 1990 йилда уларнинг умумий сони 25 минг 160 тани ташкил этди. Шундан 4028 таси ариза ва шикоятлардир.

● Бир йил мобайнида таҳририятга келган хатларнинг 19 минг 721 таси рўзнома саҳифаларида ёритилди.

РЎЗНОМА ВА МУШТАРИЙ

1990 йилда келган шикоят ва аризалар ўз йўналишига кўра қуйидагичадир:

Партия, совет, хўжалик ва корхона раҳбарлари устидан тушган жами шикоят 641 та. Шундан 245 таси хизмат вазифасини суиистеъмол қилиш ҳақида, 223 таси шахсий бойлик орттириш, 194 таси давлат мулкини талон-тарож қилиш ҳақидадир.

Суд, прокуратура органларининг ноодил ҳукм ва қарорлари устидан 277 та, ички ишлар органларининг қонунга хилоф хатти-ҳаракатлари ҳақида 267 та, савдо хизматидаги камчиликлар ҳақида 255 та, соғлиқни сақлаш ишидаги нуқсонлар ҳақида 222 та, пенсия тайинлаш ва бошқа социал таъминот қонун-қоидаларининг бузилиши ҳақида 87 та, халқ маорифи (мактаб, боғча) ишидаги нуқсонлар ҳақида 69 та, олий ва ўрта таълим муассасаларидаги камчиликлар ҳақида 58 та, ободонлаштириш ишларидаги нуқсонлар ҳақида 320 та, уй-жой, томорқа тақсимлаш борасидаги камчиликлар ҳақида 170 та, газлаштириш бўйича 78 та, сув билан таъминлаш бўйича 74 та, электрлаштириш бўйича 74 та, алоқа (почта, телеграф) ишидаги нуқсонлар ҳақида 96 та, телефон ўрнатиш ва телефонларнинг ёмон ишлаши ҳақида 147 та, обуна масалалари бўйича 104 та, оила, ахлоқ масалалари бўйича 213 та, маданий ва маиший хизмат бўйича 104 та, транспорт ишларидаги нуқсонлар ҳақида 157 та, физкультура ва спорт соҳасидаги камчиликлар ҳақида 39 та шикоят ва ариза келди.

Бўлимда ҳар бир келган шикоят ва ариза синчиклаб ўқиб чиқилади. Агар уларда билдирилган танқид, мулоҳаза, муаммолар жойларда ҳал қилиниши лозим деб топилса, мутасадди ташкилот ва раҳбарларга юборилади. Юборилган шикоят ва аризаларнинг текшириб, чора кўрилиши назорат остига олинган. Келаётган жавобларнинг аксарияти «Совет Ўзбекистони» аҳоли хизматида» рукни остида бериб борилаётир.

Шунга қарамай, айрим партия, совет, хўжалик органлари, муассаса ва ташкилотлар раҳбарлари бир неча бор эслатишларга қарамай рўзнома сўровларига эътиборсизлик қилиб келдилар. Масалан, тошкентлик Д. Юсуповнинг ногирон боласини ишга жойлаштириш ҳақидаги аризасига Октябрь район ижроия қўмитаси қарийб бир йилдан бери жавоб бермаган. Муштарий С. Зупарова ўтган йили 28 мартда оилавий аҳволини ўнглашга ёрдам сўраб бизга мактуб йўллаган эди. Муҳарририят хатда кўтарилган масалани ҳал қилиш учун Сергели район қўмитасига мурожаат этди. Лекин у ердаги мутасадди ўртоқлар хатни ҳануз эътиборсиз қолдириб келишяпти. Шунингдек, Тошкент шаҳар ижроия қўмитаси ҳам Ҳ. Саидовнинг кўча номларини ўзгартириш, ҳақидаги фикрига Б. Қаршибоевнинг сўровига, Й. Рўзиевнинг уй-жой масаласидаги хатларига эътиборсизлик кўрсатган.

Орджоникидзе район партия комитети, ижроия қўмитаси, Хатирчи, Нурота, Хўжаобод районлари, Фарғона, Самарқанд вилоят ижроия қўмиталари ҳам текшириш учун юборилган хатларни ўз вақтида кўриб, уларда баён этилган камчиликларни ўз вақтида ҳал этмаяптилар.

1990 йил мобайнида бўлим ходимлари ва жамоатчилик қабулхонаси аъзолари 700 дан зиёд аризачини қабул қилиб уларга ёрдам беришди.

МУШТАРИЙЛАР ФИКРИНИ ЎРГАНИШ ВА ХАТЛАР БЎЛИМИ.

• «Совет Ўзбекистони» аҳоли хизматида

ПИЁДА ЮРИБ ЧАРЧАДИК

«Биз истиқомат қилаётган Мискинобод посёлкаси Хазорасп марказига 12 километр узоқликда жойлашган. Бундан уч йил олдин шу маршрут бўйлаб автобус қатнови йўлга қўйилган эди. Мана бир неча кун бўлдики, қишлоғимизга автобус келмай қўйди. Сабабини автобаза раҳбарларидан ҳам, давлат автоинспекцияси ходимларидан ҳам, ноҳия кенгаши ижроия қўмитасидан ҳам суриштириб била олмадик.

Рўзнома ходимлари! Посёлка меҳнаткашларининг узоғини яқин қилиб турган автобус нега қатнамаётганлиги ҳақида мутасадди ўртоқлардан суриштириб билиб берсангиз деб

Ю. МАТКАРИМОВ».

Биз ушбу хатни халқ депутатлари ҲАЗОРАСП НОҲИЯ КЕНГАШИ ИЖРОИЯ ҚЎМИТАСИГА юбориб, қуйидагича жавоб олдик:

— Хат юзасидан текшириш ўтказилди. Ҳақиқатан ҳам маршрутда баъзи йўл белгиларининг етишмаслиги муносабати билан автобус қатнови давлат автоинспекцияси томонидан тўхтатиб қўйилган. Ҳозир бу маршрутда автобуслар мунтазам қатнаб турибди.

Шу маршрут «Коммунизм» жамоа хўжалигининг ички йўли ҳудудидадир. У область автомобиль йўллари бошқармасига қарашли бўлиб, йўлни капитал ремонт қилиш шу бошқармага тегишли Хазорасп участкасининг 1991—1992 йиллар режасига киритилган.

●

НА ЖАВОБ БОР, НА СУВ.

«Узоқдан сув ташиб сарсон бўляпмиз. «Партия XX съезди» давлат хўжалигига қарашли ерларда сув кўп, лекин кўплаб артезиан қудуқларидан тортилган водопроводлардан томчилаб сув тушади. Шунинг учун ҳам сувсизликдан жуда қийналдик. Ёзган шикоятимизга тегишли ташкилотлар жавоб бермаяпти. Муҳарририятдан ана шу масалада ёрдам сўраймиз. Маҳалла аҳли номидан

М. ҒОЗИЕВА».

Ушбу шикоятга КИРОВ НОҲИЯ ИЖРОИЯ ҚЎМИТАСИ шундай жавоб йўллаган:

— Ҳайитқишлоғида ичимлик суви тармоғи мавжуд. Лекин бу тармоққа сув берадиган артезиан қудуғига ўрнатилган насос куйиб қолган. Шунга қарамай, артезиан қудуғидан ўз босими билан чиқаётган сув тармоқ бўйлаб оқмоқда. М. Ғозиева истиқомат қиладиган маҳаллада эса шу маҳаллага сув берадиган тармоқ ишдан чиққанлиги кузатилди.

«Партия XX съезди» давлат хўжалиги бош ирригатори сув тармоғи ремонтини бошлади. Маҳаллага сув берадиган 200 метрлик тармоқ янгиланди.

●

ОЗУҚА БЕРИЛМАЯПТИ

«Биз Охунбобоев номли жамоа хўжалиги ҳудудида яшаймиз. Ҳамма қишлоқ хонадонлари каби бизнинг уйимизда ҳам чорва моллари бор. Уларни боқишга кўпинча озуқадан қийналяпмиз. Хўжалик раисидан ёрдам беришни сўрадик. Аммо у озуқа бермади.

Раисимиз Абдулла Навбатов асли зоотехник. Аммо жамоат чорвасини кўнгилдагидек асраш, уларнинг маҳсулдорлигини оширишга эътибор бермайди. Фермада моллар туберкулёз касаллигига йўлиққан. Шунинг учун ҳам уларнинг кўпи сўйишга топшириб юборилмоқда.

М. БУРҲОНОВ,
Ш. МУРОДОВ».

Ариза юзасидан ПАСТДАРҒОМ НОҲИЯ АГРОСАНОАТ УЮШМАСИ қуйидагича жавоб юборган:

— Аризаси текшириб чиқилди. Ҳақиқатан ҳам М. Бурҳонов томонидан жамоа хўжалиги раиси номига 9 ва 11 сентябрь кунлари ем-хашак сўраб ариза берилган. Аммо хўжалик томонидан аризачига ўз вақтида озуқа ажратиш иложи бўлмаган.

Ноҳия агросаноат уюшмаси мутахассислари ҳақиқатан ҳам М. Бурҳоновда икки бош қорамол борлигини аниқлашди. Уларга емиш йўқлигини эътиборга олиб, хўжалик томонидан бир тонна сомон ажратилди.

ТАҲРИРИЯТДАН: Аввалом бор, жамоа хўжалиги томонидан ем-хашак берилмаётгани ҳақида муҳарриратга икки киши шикоят ёзган. Жавобда эса бир кишигагина сомон берилганлиги ёзилган. Ш. Муродов ем-хашак олдими ёки йўқми, олмаган бўлса нега олмади, бу ҳақда маълумот йўқ.

Шунингдек, шикоятда хўжалик раиси чорва мутахассиси бўла туриб қорамолларнинг касалланганлиги ёзилган. Аммо аризани текширган ноҳия агросаноат уюшмасидаги ўртоқлар бу фикрга мутлақо эътибор беришмаган. Ўйлаймизки, улар бундан буён тушган шикоятларни чуқур ўрганиб, кўрилган чора-тадбирлар ҳақида батафсил жавоб тайёрлайдилар.

• Акс-садо

Рўзномамизнинг 1990 йил 18 сентябрдаги «Халқ иродаси» саҳифасида босилган «Меҳрингизга ташнаман, отажон!» мақоласи юзасидан муштарийлардан кўплаб хатлар келяпти. Қуйида шулардан иккитасини эътиборингизга ҳавола этамиз.

МЕҲР ҚАЛБДАДИР

Мен 1958 йилдан буён рўзнома мухлисиман. Биринчи марта қалбим нидосини ёзмоқдаман. Ёшим 48 да. 7 та фарзандим бор.

«Меҳрингизга ташнаман, отажон!» мақоласини ўқиб, йиғлаб юбордим. Йиғлаб ўтиришимни кўриб турмуш ўртоғим Маъруфа ва фарзандларим ўраб олишди. Мен мақолани қайта ўқий олмадим. Ўртанча ўғлим Қаҳрамон ўқиди. Турмуш ўртоғим ҳам йиғлаб: «Отаси, иложини топаолсангиз Равшанжонни фарзандликка олсак, фарзандларимиз 8 та бўлса, деб қолди.

Ҳурматли редакция ходимлари! Сизлардан чин қалбимдан илтимос қилиб сўрайман. Равшанни фарзандликка олишимизга ёрдам берсангиз. Фарзандларим қатори уни ҳам ўкситмай тарбияласам.

Қурбонбой АВЕЗОВ.
Тўрткўл шаҳри.

ВИЖДОНИ ҚИЙНАЛМАСМИКИН?

Мен Гулсум Назмутдинованинг «Меҳрингизга ташнаман, отажон!» сарлавҳали мақоласини ўқиб чиқиб, Равшаннинг аҳволини қалбдан ҳис қилдим.

Фарзанд ниҳоят ўз падарини топди-ю, лекин ота-чи! Равшаннинг отаси А. Ҳасановнинг виждони қийналмасмикан. Ҳали ҳам кеч эмас, ўксик Равшанга оталик меҳрини бериш керак, деб ўйлайман. Равшаннинг опаси Сайёра ўз жигарбандига наҳот ёрдам бера олмайди? Ҳасановга рўзнома орқали Равшанга ўз оталик меҳрини яна бахшида қилишини таъкидлардим.

Абдумажид ТУРҒУНОВ,
Андижон монтаж ва созлаш бошқармаси ишчиси.

Газетхон илҳоми

ЧИНГИЗ АҲМАРОВ

Музаҳҳиб бир замон
ўтгандир деса,
Йўқ, у тирик бизга
замондош, дейман.

Беҳзод бу оламдан
кетгандир деса,
У ҳам рассомларга ҳамон
бош, дейман.

Дарҳол сўзларимга
ишонмаслар, рост,
Қизиқда, уларнинг тирик
экани.

Доим ўз даъвомни
қилурман исбот,
Кўрсатиб камтарин Чингиз
акани.

ИҚРОР

Мендай бахтли йигит кам,
Сендай гўзал ёрим бор.
Толе кулган сенга ҳам,
Мендай содиқ эринг бор.

Қийналмагин рашк этиб,
Доим кўнглинг бўлсин тўқ.
Чунки сени тарк этиб,
Кетадиган нодон йўқ.

Йиғлаб юрма, кўз юмсам,
Гапнинг ростин айтаман:
Бу дунёда сен қолсанг
У дунёдан қайтаман.

Асрор МЎМИНОВ.

ЯНГИ ҚЎЛЛАНМА

Ҳамза номидаги Наманган Давлат педагогика олийгоҳи СССР Маданият жамғармаси Наманган вилояти бўлими ва ёшларнинг «Умид» илмий-техник ижодкорлик маркази ходимлари хайрли ишга қўл урдилар. Улар «Эски ўзбек ёзувидан методик тавсиялар» китобини чоп этишди. Уни олийгоҳ профессори Одилжон Носиров, доцент Муҳаммаджон Юсупов ва ўқитувчи Ҳадичахон Лутфиддиновалар ёзишган.

Бу ерда эски ўзбек ёзувини ўрганиш курси икки йилдан бери мунтазам машғулот олиб боряпти.

Қўлланмада ҳар бир ҳарф ўрганилгач бериладиган машқлар ўрин олган. Китобдаги эски ёзувда келтирилган мисол ва матнларга доцент М. Юсупов ҳаттотлик қилган.

Т. СУЛАЙМОНОВ.

● Машҳур бахши Шоберди Болтаев ўзининг ширали овози билан довруғ таратган санъаткордир. У халқ термаларини, достонларини қиёмига етказиб куйлайди. Шунинг учун ҳам Ўрта Осиё жумҳуриятлари бахшилари беллашувининг совринини қўлга киритган. Шоберди бахши маҳоратли куйлаш билан бир қаторда истеъдодли шогирдларни ҳам тарбиялаяпти.

Суратда: Шоберди бахши Болтаев (ўртада) шогирдлари Ўрол Раҳимов, Йўлдош Сувонов ва Бахшиқул Тоғаевлар билан.

Х. МИРЗАКАРИМОВ олган сурат.

ГУЛЗОР ЎРНИДА...

Луқма

Эмишки, қадим замонларда бир маҳаллада ҳашар қилишиб, каттагина ҳовуз қазишибди. Аммо чиққан тупроқни қаёққа ташлаш хусусида бир тўхтамга кела олмабдилар.

— Дунёда иложсиз иш, эпини қилиб бўлмайдиган юмуш йўқ, — дебди Насриддин афанди уларга маслаҳат бериб, — Сизларнинг бошингизни қотираётган мушкулотнинг йўриғи оппа-осон. Жазоси — яна битта ҳовуз кавлашда. Ҳар қанча тупроқ бўлса, ундан ортмайди. Тўкаверасиз...

Шаҳри азим Тошкентнинг Собир Раҳимов ноҳиясида содир бўлган воқеани эшитган одам борки, шу латифани эслаши турган гап. «Суръат» маҳалласи ҳудудида Сағбон кўчасининг шусиз ҳам унча кўркам бўлмаган ҳуснини «бежаб турган» ахлатхона ўтганни ҳам, кетганни ҳам ғашига тегмай қўймасди. Катта-кичик маҳкамаларга шикоят устига шикоят бораверганн меъдага теккан шекилли, ахлатхона масаласини райижроқўм раисининг ободонлаштириш ишлари бўйича ўринбосари Ш. Шомансуров бошлиқ идора ходимлари куз кириши арафасида «кўндалангига» ҳал қилиб қўя қолишди. Уни... 14-берк кўча билан 24-мактаб оралиғига кўчириб, кўздан яшириган бўлишди. Натижада мактабнинг қоқ биқинида, яна ахлатхона пайдо бўлди.

— Биз-ку, амаллаб чидаяпмиз, — дейишади маҳалла аҳли, — айтинг-айтинг, Тошкентга Ҳиндистондан меҳмон камроқ келсин. Дўст ҳинд элининг атоқли фарзанди Лаъл Баҳодир Шастри ҳайкали ёнгинасида гуллар ўрнида... уюм-уюм ахлат кўрган меҳмоннинг қай ҳолатга тушишини тасаввур қилиш қийинмас.

А. НОСИРОВА,
меҳнат фахрийси.

ХАТЛАРДАН САТРЛАР

«Совет Ўзбекистони» рўзномасининг 1990 йил 23 октябрь сонида «Изларини излаб» мақоласини ўқиб, Ғиждувонлик «Қизил изтопарлар»нинг хайрли ишларидан мамнун бўлдик.

«Қидирув» клубининг хайрли ишларига ривож тилаб — 11-синф ўқувчилари уларнинг 000164401 сонли ҳисоб счетига 57 сўм 25 тийин жамғарган пулимизни ўтказдик.

Нодира ҚУЛЛИЕВА,
Шаҳло САИДОВА,
Свердлов ноҳиясидаги Навоий номли мактаб ўқувчилари.

●

Колхозимизнинг катта ёзги клуби бор. Бу клубга йилда бир марта ҳам театр, концерт деган нарса келмайди. Шунинг учун дам олиш кунлари жуда зерикарли ўтади.

Китоб ўқиш менинг жони-дилим. Кутубхоналардан излаган китобингни топаолмайсан.

Колхозимизда шароит бироз яхшиланиб бормоқда. «Илҳом» ёшлар дискотекаси қурилди, лекин ишга тушгани йўқ.

Нодира БОБОХОНОВА,
Шўрчи ноҳияси, Киров номли жамоа хўжалиги.

Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллиги олдидан

ГАР ТИЛАР ЭРСАНГ НАВО...

Ҳазрати Мир Алишер Навоийнинг фасоҳату камолот жавоҳирларига тўла ижодиётида она тилимиз араб ва форс тиллари қаторида жаҳон миқёсида маълуму машҳур бўлгани каби ўзбек мусиқаси ҳам ул азиз сиймонинг саъйи эҳтимоми натижасида умумбашарий аҳамият касб этди. Оҳанграбо туркий навоу дилангез ўзбек куй-қўшиқлари Мир Алишер бадиий тафаккурида нақадар олий мақом тутганлиги он ҳазратнинг муборак тахаллуси, яъни «Навоий» дан ҳам аёндир:

«Зуҳд оҳангин Навоий ҳар нечаким соз этар,
Бир наво бирла муғанний ёна йўлдин озғурур».
(«Бадоеул-бидоя»)

Ғусса чангидин навое топмадим ушшоқ аро,
То Навоийдек асиру бенаво бўлдум санға».
(«Ғаройибус-сиғар»).

Мусиқий бадиият Навоий эстетикасининг таркибий қисми бўлиб, мазмунан ранг-баранг, шаклан тугал кўринишга эга — у ўзбек мусиқа маданиятининг асоси, миллий маънавиятимизнинг хазинасидир. Айни вақтда Навоийнинг мусиқий оламини фақатгина бир миллий-жуғрофий ҳудуд билан чегаралаб бўлмайди: у байналмилал таъсир ва алоқалар жараёнида шаклланиб, унинг тарихий илдизлари эса қадимий туркий ва форсийзабон халқлар, юнон, ҳинд ва араб маданиятларига бориб тақалади.

Маълумки, юнон мутафаккирлари Суқрот, Пифагор, Арасту, Афлотуннинг илмий-фалсафий мероси, жумладан эстетик таълимотлари Шарқ маданиятида, Навоий ижодиётида ҳам сезиларли из қолдирди. Айниқса, буюк файласуф ва математик Пифагор (Фисоғурс)нинг математика, астрономия ва мусиқага тегишли «осмон фалаклари уйғунлиги» назарияси Форобий, Ибн Сино ва бошқа Шарқ қомусчи олимларининг мусиқий рисолаларида қизғин баҳслар мавзуси бўлди. Аммо тасаввуф намояндалари — Боязид Бистомий, Жунайд Бағдодий, Бухорий Калободий, Абу Ҳомид Ғаззолий, Хожа Баҳоваддин Нақшбанд ва бошқалар «фалаклар уйғунлиги» назариясига шарқона тус бериб, ислом-тасаввуф таълимотида уни қайтадан жонлантирганлар.

Замонавий фанда ҳам бугунгача узил-кесил ҳал этилмаган ушбу тарихий баҳсдан Навоий ижобий, шоирона хулоса чиқариб, ундаги зиддиятни мумкин қадар юмшатмоқчи бўлади. Масалан, Навоий насрий «Муншаот» асарида шогирди ва маънавий фарзанди Шоҳ Қули Ғижжакийга мурожаат қилиб қуйидагиларни ёзади: «...то ишинг ул ерга еттиким, Фисоғурс ҳаким замонидинким, адвор илмининг (яъни мусиқий оҳанглар ва осмон фалаклари ҳаракатлари даврлари) возеидур, Арасту замонигачаким, муаллими аввал дебтурлар, Абу Наср Форобий чоғидинким, муаллими соний дебтурлар. Хожа Абдулқодир (Марогий — Темур саройида хизмат қилган машҳур ҳофиз, созанда ва бастакор) асриғача маълум эмаским, бу фанда (мусиқа илмида) ҳеч подшоҳ замонида бу фан аҳлидин ҳеч кимга мунча тарбият ва нашъу намо воқеъ бўлмиш бўлғайким, сенга воқеъ бўлди». Бунда янаям диққатга сазовор нарса шуки, Навоий Форобийнинг тахаллусини, яъни «Муаллими соний» (иккинчи муаллим)ни унинг мусиқий рисолалари (масалан, «Китобул мусиқо алкабир») ва Арасту, Пифагорларнинг мусиқий-эстетик таълимотлари билан бевосита боғлиқ ҳолда илк бор шарҳ этади.

«Адвор илми» Навоийнинг бошқа ғазалларида ҳам бадиий-мусиқий ва астрономик маъноларида тез-тез эслатиб ўтилган:

«Эй Навоий, дахл қилма, гар тилар эрсанг наво,
Ҳар неча хориж наво кўрсанг сипеҳр адворини».
(«Бадоеул-васат»).

Мазмуни:
Эй, Навоий, агар маънавий бойлик тиласанг,
Осмону фалак даврларидан ҳар қанча куй таралаётганини кўрсанг ҳам уларга даҳлдор бўлмагин.

Мусиқий-космологик «адвор» илми Навоий асарларида Ўрта Осиё халқларининг қадимий афсоналари, космологик тушунчалари билан узвий боғланиб, юксак бадиий савияда акс эттирилган. Бунда Навоий Туркистонда то исломий даврларда туғилган бадиий-эстетик анъаналарга қайта ҳаёт бағишлаб, созандаю хонанда, шоиру бастакорларнинг афсонавий маликаси — сайёра Зуҳро (туркча «Ҳулкар», лот. «Венера») тимсолидан моҳирона фойдаланган:

«Эй мутриби Зуҳражабин, бу нағмаким чектинг ҳазин
Камдур жаложил гар нужум ўлса, санга хуршид — дафф.
(«Бадоеул-васат»).

Мазмуни:
Эй Зуҳро юзли мутриб, шунчали мунгли куй чалдингки,
Агар юлдузлар — жаложил (қўнғироқчалар, занг), қуёш — дафф.
(доира) бўлиб чалинсалар ҳам бу (нағмадан) камроқдир.

Шарқ мусиқашунослиги ўрта асрларда асосан араб тилида шаклланиб, унинг марказий тушунча, илмий атамалари буюк алломалар Форобий, Ибн Сино, Ибн Зайла, Абу Абдуллоҳ Хоразмий, Сафиуддин Урмавийнинг араб тилида битилган мусиқий рисолаларида системалаштирилган. Навоий асарларидаги мусиқий истилоҳотнинг таҳлили шуни кўрсатадики, мутафаккир араб ва форс тилларида ёзилган илмий меросни номлари юқорида зикр этилган мусиқашунослардан ҳам чуқурроқ эгаллаб, уни замонасининг мусиқа амалиёти билан қиёсий ўрганишга уринган. Фикримизнинг далили сифатида «Наводир уш-шабоб» девонидаги бир байтни келтирамиз:

«Мунча хориж нағмаким даври мухолиф кўргузур,
Эй Навоий, топмадим бирин боқиб адворга»

Биринчи маъно:
Чиқаётган куй шундай дунёни кўрсатяптики, уни ҳеч бир бошқа, яъни бу дунёдан излаб тополмадим.

Иккинчи маъно: Чиқаётган куй бошқа даврни кўрсатяптики,
Эй Навоий, осмон фалак даврларига боқиб биронта унга ўхшаш тополмадим.

Учинчи маъно:
Бунда махсус мусиқий рисолаларга мурожаат қиламиз.

Юқорида ишора этилдики, «адвор» атамасига Навоий маънолар, жумладан «парда», «мақом», «тузук» каби махсус мусиқий маъно беради. Ҳ. Сулаймон номидаги Қўлёзмалар институти кутубхонасида Шарқ ва Ғарб мамлакатларида машҳур олим Сафиуддин ал-Урмавийнинг (XIII аср) шоҳ асари — «Китобул-адвор» рисоласининг 1466 йил Ҳиротда кўчирилган нодир нусхаси сақланмоқда. Шубҳасиз, Навоий Урмавийнинг бу асари билан нафақат яқиндан таниш бўлган, балки Тошкентда сақланаётган «Адвор»нинг нусхаси ҳам унинг хоҳишига биноан кўчирилган. Чунки манбалардан маълумки, Абдураҳмон Жомий, Мавлоно Биноий, Зайнулобидин Ҳусайнийнинг мусиқий рисолалари бевосита Навоийнинг буюртмаси асосида ёзилади. Агар «давр» атамасини «мақом», «тузук» атамалари синоними сифатида, «адвор»ни эса ўша даврда машҳур мусиқий рисолаларнинг, жумладан Урмавий «Китобул-адвор»инининг ҳам умумий номи деб фараз қилсак, юқорида келтирилган байтдан учинчи, махсус мусиқий маъносини кашф этамиз:

«Чиқаётган куй «Мухолиф» мақомини кўрсатяптики,
Эй Навоий, буни «Адвор» асарларидан тополмадим».

Ҳақиқатан ҳам Урмавий, Жомий ва Ҳусайнийнинг мусиқий рисолаларида «Мухолиф» тузуги умуман тилга олинмаган. У фақат XVIII-XIX асрларда ёзилган баъзи қомусларда, жумладан машҳур «Ғиёсул-луғот»да Ироқ мақомининг шўъбаси сифатида эслатилади.

Навоийнинг мусиқий амалиётга, санъатга нақадар боғлиқлигини исботловчи далиллардан бири «Ажам» мақомидир:

«Эй Навоий, то муқаррар қилдим оҳанги Ҳижоз,
Гаҳ Ироқу, гаҳ Ажам сари тараннум айларам»
(«Ғаройибус-сиғар»).

Биринчи маъно:
То Ҳижоз оҳангида етиб тўхтагунча, эй Навоий,
Ироқ ва Ажам мақомларини айтиб чиқдим.
Иккинчи маъно:
Ҳижоз, яъни Макка ва Мадинага эришгунча,
Ироқ ва Ажамда сарсон бўлдим.

Навоий мероси — туркий халқларнинг мусиқа маданияти тарихини ўрганишда бебаҳо манба. Шуни алоҳида эътироф этиш кераккки, туркий халқларнинг бадиий анъаналарини буюк мутафаккир турли қавму қабила, элату миллатларга ажратмай, уларни яхлит бир маданият сифатида тадқиқ этади. Шу сабабли Навоий ижодида васф этилган куй ва қўшиқ турлари, чолғу асбоблари, мусиқа назариясига оид атамалар нафақат ўзбек, балки ҳамма қардош туркий халқларнинг мусиқа маданиятига тааллуқли деб ҳисоблашга ҳақлимиз:

«Ҳар нафас айлаб тўла ул жомни,
Сипқориб ул бодаи гулфомни,
Турк суруди била солиб қўлум,
Қилсам адо: «Ҳей тулугим, ҳей тулум!»

Ул қила олмаса ҳамовозлик,
Қилса аёлғу била дамсозлик».
(«Ҳайратул-аброр»).

Бунда келтирилган қўшиқ тури, чолғу асбоби ўзбек мусиқа фольклорида бугунгача учратилмаган. Ажаб эмаски, улар қардош туркман ёки қозоқ фольклорида мавжуд бўлса...

Илк бор Форобий рисоласида эслатилган, қозоқ ва ҳатто украин музикасида бугунгача кенг қўлланиладиган қўбуз Навоийнинг энг севикли чолғуларидан биридир:

«Соқиё, май тўлаким арбада истар кўнглум,
Эй қаландар, чола бошла ўкурур кўкта қўбуз».
(«Ғаройибус-сиғар»).

Мазмуни:
Соқий, май бер, маст бўлишни истайман,
Қаландар, қўбузни ўкирувчи куйда чалгин.

Шунингдек, қирғизларда сақланиб қолган «қироқ» чолғуси (қирғизча «қиёқ») «Ғаройибус-сиғар», «Бадоеул-бидоя» девонларида учратилади:

«Наво агар тиласанг, тут қироқки, эгри бами,
Не кўп тапонча еру не бийик чекар овоз».

Навоий ижодини ўрганар эканмиз, миллий маданиятимиз равнақи йўлида у кўрсатган яна бир буюк ҳимматнинг гувоҳи бўламиз: ўрта асрлар мусиқа истилоҳида мустаҳкам ўрин эгаллаган арабий ва форсий атамаларни шоир аксарият ҳолларда соф туркий сўзлар билан алмаштиришга мойил бўлади. Мир Алишернинг бу хизмати кейинги бир аср давомида «соқов» бўлиб қолган бугунги мусиқашунослигимиз учун ибратли. Ахир қачонгача, ажабтовур «тузук» атамаси ўрнига русча «лад», «ун», «оҳанг» ўрнига «интонация» каби атамаларни ишлатамиз?

Улуғ мутафаккирнинг мусиқий бадиият дунёси ҳам улкан денгиздир. Бу уммондан, ундаги маънавий бойликлардан, дурру гавҳарлардан авлодларни баҳраманд қилиш мусиқашуносларимиз учун ҳам қарз, ҳам фарздир.

Абдуманнон НАЗАРОВ,
санъатшунослик номзоди.

Лутфихоним САРИМСОҚОВА

Кўп миллатли совет маданияти оғир жудоликка учради. СССР халқ артисти, атоқли кино ва театр санъаткори Лутфихоним Саримсоқова 95 ёшида оламдан ўтди.

Лутфихоним Саримсоқова 1896 йилда Фарғона вилоятининг Риштон ноҳиясида камбағал деҳқон оиласида туғилган.

Йигирманчи йиллардан бошлаб Лутфихон Саримсоқова хотин-қизлар озодлиги учун бўлган курашда фаол қатнашди ва шу алангали йилларда санъат оламига кириб келди. У ўзбек драматургияси ва санъатининг асосчиларидан бири Ҳ. Ҳ. Ниёзий эътиборига сазовор бўлган истеъдод эгаларидан бири бўлди. Лутфихон Саримсоқова 1925 йилда унинг тавсияси билан Фарғона вилояти сиёсий маориф кенгашига қарашли Қўқон ўзбек давлат театрига ишга қабул қилинади.

Лутфихоним Саримсоқованинг асосий ижодий фаолияти Муқимий номидаги жумҳурият мусиқали театри билан чамбарчас боғлиқдир. Атоқли санъаткор мазкур театрнинг ташкил этилишидан бошлаб 45 йил давомида шу масканда ижод этди ва жуда кўп такрорланмас образлар яратди. У яратган ўзбек аёлларининг сиймолари мусиқали театр санъатимизнинг олтин хазинасидан ўрин олди. «Майсаранинг иши», «Офтобхон», «Нурхон», «Олтин кўл», «Икки билакузук»да яратган образлари томошабинлар қалбида бир умрга сақланиб қолган.

Лутфихоним Саримсоқова театр билан бир қаторда кино санъатида ҳам ажойиб образлар яратди. Айниқса, «Сен етим эмассан» фильмида Л. Саримсоқова яратган мушфиқ ва меҳрибон, феъли кенг ва бағри дарё Фотима опа образи жаҳон кино санъатидаги муваффақиятлардан бири деб эътироф этилди.

Лутфихоним Саримсоқова ўзбек санъатини Иттифоқ ва жаҳон миқёсига олиб чиққан машҳур маданият арбобларимиздан бири эди.

Санъатимизнинг аяси деган юксак ҳурматга сазовор бўлган санъаткор ижодий фаолиятини жамоат ишлари билан бирга қўшиб олиб борди. У Ўзбекистон ССР Олий Кенгашига, Тошкент шаҳар кенгашига депутат қилиб сайланди. Тошкент шаҳар Чилонзор ноҳияси фирқа қўмитасининг аъзоси сифатида фаол меҳнат қилди.

Лутфихоним Саримсоқованинг ижодий ва жамоатчилик фаолияти совет ҳукумати томонидан муносиб тақдирланди. У Ленин ордени, Меҳнат Қизил байроқ, Халқлар дўстлиги орденлари, медаллар, Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши Раёсати Фахрий ёрлиқларининг нишондори эди. 1967 йилда атоқли санъаткорга СССР халқ артисти деган фахрий унвон берилди.

Ардоқли ва машҳур санъаткоримиз Лутфихоним Саримсоқованинг ёрқин хотираси қалбларимизда абадий яшайди.

И. А. Каримов, Ш. Р. Мирсаидов, Э. С. Самандаров, С. О. Азимов, Шукрулло, Ҳ. Худойбердиева, Э. Ю. Юсупов, М. И. Иброҳимов, А. С. Ефимов, А. И. Фозилбеков, Ж. Ҳ. Ҳамидов, Б. А. Назаров, Н. Е. Ғоибов, Б. Р. Қориева, М. Қ. Қаюмов, О. Ёқубов, А. Д. Жабборов, Ш. Аббосов, С. Эшонтўраева, Тамарахоним, Ҳ. Носирова, З. Муҳаммаджонов, Н. Раҳимов, Л. Файзиев, М. Ғофуров, Ф. Раҳматова, Ш. Расулов.

ВИЖДОН ЭРКИНЛИГИ ТЎРИСИДАГИ ҚОНУН АМАЛДА

ЖАҲОН МАДАНИЯТИНИНГ МУҚАДДАС ЁДГОРЛИГИ— ПЛАСТИНКАДА

Жумҳурият дўконларида «Муқаддас Қуръон оятлари» грампластинкаси сотилмоқда. Уни Ўзбекистон Маданият жамғармасининг «Шарқ» бирлашмаси ва Бутуниттифоқ «Мелодия» фирмаси ҳамкорликда тайёрлашган. Грампластинка Тошкентдаги М. Тошмуҳамедов номли грампластинкалар заводида чоп этилди. Ундан Тоҳо, Ҳужурот, Тавба, Анъом, Оли Имрон, Фуссилат, Бақара, Нисо, Исро Луқмон, Аҳқоф суралари ўрин олган. Сура оятларини қори Раҳматулла Қосимов араб тилида қироат билан ўқиган.

Бу грампластинкаларни тайёрлашда Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари Диния бошқармаси фатволар бўлими мудири Абдулазиз Мансуров, Шарқшунослик илмгоҳининг етакчи илмий ходими, Ўзбекистон ССЖда хизмат кўрсатган фан арбоби Исматулла Абдуллаев қатнашдилар. Улар шу муносабат билан мухбиримизга қуйидагиларни гапириб бердилар:

И. АБДУЛЛАЕВ: — Қуръон — мусулмонларнинг асосий муқаддас китоби, йирик диний, фалсафий ва ҳуқуқий асар. Араб — мусулмон ва жаҳон маданиятининг ўзига хос нодир ва муҳим ёдгорлигидир. Шарқ халқлари маънавий ва ижтимоий тараққиётига кўрсатган таъсирининг кўлами нуқтаи-назаридан Қуръон бутун инсониятнинг маданий мероси бўлиб ҳисобланади. У диний ибодатларнинг тартиб-қоидалари, ахлоқий ва ҳуқуқий қонун-қоидаларини ўз ичига олган, урф-одатлар, миллионлаб халқларнинг хулқ-атвори ва ҳаёт тартибидаги энг муҳим ўринларини белгилаб берган. Қуръондаги турли ривоят, сўз ва иборалар исломни қабул қилган хилма хил тилда сўзлашувчи халқларнинг адабиёти ва кундалик сўзлашув тилига сингиб, ибора ва талқинларига омухта бўлиб кетган.

Қуръон нафақат фалсафий-ҳуқуқий ёзма ёдгорлик бўлиб қолмай, балки унда ахлоқ-одоб, ота ва она ва қариндош-уруғларга ҳурмат, ҳалоллик, поклик, туғилиш, етим-есир, камбағал-мискинларга мурувват, бировнинг ҳаққига хиёнат қилмаслик, дўстлик, биродарлик каби жуда кўп ғоялар мужассамлаштирилган.

А. МАНСУРОВ: — Қуръонда 114 сура бўлиб, биринчи Фотиҳа сурасини ҳисобга олмаганда аввал узун суралар, сўнг қисқа суралар берилади. Энг узун сура 286 оятдан иборат «Бақара» сурасидир. Бу грампластинкага туширилган оятлар Ислом дини ихлосмандларининг кенг даврасига мўлжалланган. Уларда инсон ҳаёти учун зарур ва керакли барча ахлоқ-одоб қоидалари қамраб олинган. Бу оятларда фалсафа, мантиқ, балоғат, табобат, ҳандаса, тарих, фалакиёт, сиёсат, иқтисод ва бошқа фанларга оид қимматбаҳо маълумотлар билан ҳам танишиш мумкин.

Мен диний бошқарма мутасаддиси сифатида шуни айта оламанки, «Муқаддас Қуръон оятлари» грампластинкаси жумҳуриятимизда биринчи марта чиқарилди. Бундай грампластинкаларни жаҳоннинг Саудия Арабистони, Сурия, Иордания, Миср, Покистон сингари мамлакатларда тез-тез чиқарилиб туришини жуда яхши биламан. Энг муҳими, грампластинка жуда қулай бўлиб, унда Қуръон тиловати жуда ҳам равшан ва тиниқ жаранглайди.

А. ПЎЛАТОВ.

Турли касб эгалари

МУРОДГА ЕТГАН КИШИ

Ҳар тонг шаҳардаги 3-босмахонага элтадиган йўлакдан шаҳдам одим ташлаб бораётган кишини учратасиз. Қирқ тўрт йилдан буён у босмахона йўлидан қатнайди. Шу йиллар мобайнида унинг қўлидан юз минглаб китоблар, маънавий бойлик намуналари ўтди. Мана шу оламни яратишда у меҳрини, куч-қувватини, қалб-қўрини қўшаётир. Бугун ўзи дунёга келтирган китоблардек қадр топди.

Туҳфатулла Обидов — жумҳуриятнинг таниқли матбаачиларидан бири. У бугун корхона директори. Бирлашма фирқа қўмитаси котибининг ўринбосари. «Ватан» жамияти, Совет—Венгер жамияти Ўзбекистон бўлимининг аъзоси. Кўксида «Ҳурмат Белгиси» ордени ва «Матбаа аълочиси» нишонлари порлаб турибди. Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган маданият ходими.

Китоблар оламининг шайдоси Туҳфатулла Обидов ҳалол меҳнати билан муродига етган инсонлардан.

Ю. ЗИЕДОВ.

СУРАТДА: Т. Обидов (ўнгда) матбаачилар даврасида.

АХБОРОТ

ҚУЛАЙЛИК

АҲОЛИ МАМНУН

Қамаши районидаги хўжалик ҳисобидаги тиш қўйиш стоматология поликлиникаси вилоятдагина эмас, балки жумҳуриятимизда ҳам ягонадир.

Бу ерда барча кабинетлар замонавий техника аппаратлари билан жиҳозланган. Беморлар энди нодир металлардан ҳамда садаф, чинни, кумуш каби етти хилдаги тишларни хоҳлаган вақтларида қийналмай қўйдириб олишлари мумкин.

Поликлиника врачлари беморларни шу жойда қабул қилибгина қолмай уларга бевосита колхоз ва совхозларда ҳам хизмат кўрсатишмоқда. Бунинг учун махсус машина ажратилган. Тажрибали врач Жонтумир Муқимовнинг хизматидан пахтакорлар, чорвадорлар мамнун. Шу кунгача уч юзга яқин беморга бевосита иш жойида хизмат кўрсатилди.

Поликлиника жамоаси келгусида Фарғона, Львов областларидаги ҳамкасбларининг тажрибасини ўрганиб, аҳолига янада малакали хизмат кўрсатишни мақсад қилиб қўйишган.

Р. КАРИМОВ.

АСКАРЛАР ҲУЗУРИГА

Аскарлар кундалик оғир ҳарбий хизматдан сўнг дам олиш соатларида мультфильмлар томоша қилишни яхши кўрадилар. Буни «Киномарказ» Бутунииттифоқ бирлашмасининг Ўзбекистон бўлимида билишади.

Унинг вакиллари мамлакатимизда ва хорижий юртларда яратилган энг яхши мультфильмлар программаси билан Туркистон ҳарбий округининг бир қанча қисмларига бориб келишди.

Йилни жангчилар ҳузурига сафардан бошлаган «Киномарказ» ходимлари ўз фаолиятларини аввало экран ва саҳна усталари билан янги-янги учрашувлар ўтказишади. [ЎзТАГ].

ЭЪЛОН ВА БИЛДИРУВЛАР

КОРХОНАЛАР, ТАШКИЛОТЛАР, МУАССАСАЛАР ВА ШИРКАТЛАРНИНГ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!
«УРАЛ» СОВЕТ-БРИТАНИЯ ҚЎШМА КОРХОНАСИНИНГ
«ТЕХНЕЗИС-ИНФО» ТОШКЕНТ ФИЛИАЛИ
ЦК IBM PC(XT)AT НЕГИЗИДАГИ ДАСТУРИЙ-ТЕХНИКА КОМПЛЕКСЛАРИНИ АРЗОНЛАШТИРИЛГАН (10 фоизга) НАРХЛАРДА
ЕТКАЗИБ БЕРАДИ

Дастурий-техника комплексларининг қийматига 12 ой мобайнида техникани ишга тушириш-созлаш ишлари ва уни кафолатли таъмирлаш баҳоси киради.

Буюртмачи олдиндан Тошкент шаҳрида дастурий-техника комплексининг имкониятлари билан танишиб чиқиши мумкин. Ҳақ тўлангандан кейин 24 соат ичида комплекс етказиб берилади.

Буюртмачилар хоҳишига кўра «ТЕХНЕЗИС-ИНФО» дастурий комплексга техника хизмати кўрсатади ва дастурий воситаларни ишлаб чиқади.

«ТЕХНЕЗИС-ИНФО» шартномалар тузишга кўмаклашувчи шахсларга миннатдорчилик билдиради ва агентлик хизматларига ҳақ тўлашни назарда тутади.

67-25-57 телефони бўйича соат 10 дан 20 гача; 98-62-27 телефони бўйича соат 10 дан 22 гача; 58-65-15 телефони бўйича соат 20 дан 22 гача маълумотлар олиш мумкин.

МЕҲНАТ ҚИЗИЛ БАЙРОҚ ОРДЕНЛИ ТОШКЕНТ ТЕМИР ЙЎЛ ТРАНСПОРТИ МУҲАНДИСЛАРИ ОЛИЙ БИЛИМГОҲИ
кафедралар бўйича бўш лавозимларга
ТАНЛОВ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

мудир: физика, электр таъминоти ва микропроцессорли бошқарув, темир йўл транспорти раҳбар ходимлари ва мутахассисларининг малака ошириш факультети бўйича мутахассисларнинг ишлаб чиқариш-иқтисодий таълими;
профессорлар: юк ишлари технологияси ва уларни механизациялаш, фойдаланиш ишларини бошқариш;
доцентлар: «Темир йўл қурилиши технологияси, уни механизациялаштириш ва автоматлаштириш» ва «Қурилиш машиналари ва қурилиш ишлаб чиқаришини автоматлаштириш асослари» фанлари бўйича темир йўлларни тадқиқотлаш, лойиҳалаштириш ва қуриш; сиёсий тарих (2), «Иссиқлик техникаси» ихтисоси бўйича локомотивлар; муҳандислик иншоотлари ва геодезия (2 — «Кўприклар ва тоннеллар» ва «Муҳандислик геодезияси» фанлари бўйича), олий математика, физика (Ашхобод филиали бўйича), сиёсий иқтисод, «Кимё» фани бўйича кимё, гидравлика ва сув таъминоти; «Темир йўл транспортида хўжалик фаолиятининг таҳлили» ва «Темир йўл транспортидаги асосий фаолиятнинг бухгалтерия ҳисоби» фанлари бўйича маблағ билан таъминлаш ва ҳисобга олиш (2); ҳисоблаш техникаси, графика;
катта ўқитувчилар: меҳнатни муҳофаза қилиш, фуқаро мудофааси туркуми бўйича, темир йўлларни тадқиқотлаш, лойиҳалаш ва қуриш; «Ўзбек тили» фани бўйича тиллар;
ассистентлар: тиллар, олий математика, графика, меҳнатни муҳофаза қилиш, Ашхобод филиалида — муҳандислик иншоотлари ва геодезия, йўллар ва йўл хўжалиги, «Сув таъминоти, канализация, сув манбалардан оқилона фойдаланиш ва уни муҳофаза қилиш; ҳисоблаш техникаси.

ТАНЛОВ МУҲЛАТИ — ЭЪЛОН ЧИҚҚАН КУНДАН БОШЛАБ БИР ОЙ.

Ҳужжатлар олий билимгоҳ ректори номига қуйидаги манзилга юборилсин: Тошкент шаҳри, Л-45, Мудофаа (Оборонная) кўчаси, 1-уй.

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ ССЖИ ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА
4, 5, 6 ФЕВРАЛЬ СОАТ 16 ВА 19.30 ДА
«ФАРҒОНА ТАРОНАЛАРИ»
ЯНГИ КОНЦЕРТ ПРОГРАММАСИ
ҚАТНАШАДИЛАР:
Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти совриндори, «Камолот—89» кўригининг ғолиби
ОХУНЖОН МАДАЛИЕВ
ва хушовоз хонанда
ҚИЛИЧБЕК ТОЖИЕВ,
рақкосалар: ГУЛМИРА ШИРИНОВА ва РАЪНО ЗОКИРОВА.
Программани — Ўткир СИДДИҚОВ олиб боради.
Касса соат 11 дан 19.00 гача ишлайди.
Телефонлар: 45-92-13, 41-74-30.

Бош муҳаррир Р. РАҲМОНОВ.
Рўзнома таҳрир ҳайъати: Ҳ. ИКРОМОВ, Н. М. МАЖИДОВ, С. МУҲАММАДЖОНОВ, М. Қ. МУҲСИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Н. НАЖМИДДИНОВ (бош муҳаррир ўринбосари), В. Т. ОДИЛОВ, М. Қ. ПИРМАТОВ, Р. Қ. ТУРСУНОВ, Ш. О. УБАЙДУЛЛАЕВ, А. С. УСМОНОВ, М. ХАЙРУЛЛАЕВ, Ж. ХОЛҚОСИМОВ, Э. С. ХУЖАЕВ (масъул котиб), М. ШЕРБУТАЕВ, О. ҲИКМАТОВ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲИМИЗ: *700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.*

БЎЛИМЛАР: муштарийлар фикрини ўрганиш ва хатлар — 33-21-43, 33-54-55, 32-53-16, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06; қайта қуриш ва ижтимоий адолат — 32-55-70, партия турмуши — 33-34-69, 33-38-55, 32-53-97, 32-57-19, саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 33-81-48, 32-53-14, 32-54-09; қишлоқ хўжалиги — 33-76-04, 33-07-20, 32-53-15, 32-53-70; совет қурилиши — 33-15-29, 32-57-20, 32-54-18; фан, маданият ва халқ таълими — 33-44-51, 32-57-21; адабиёт ва санъат — 33-20-36, 33-12-56, 32-54-35, 32-55-16; ахборот ва спорт — 33-14-24, 32-55-17; ахлоқ-одоб — 32-54-29; фельетонлар — 32-54-27; безатиш — 32-57-22.
ЎЗ МУХБИРЛАРИМИЗ: Бухорода — 3-96-12, Гулистонда — 2-63-48, Жиззахда — 3-31-86, Қаршида — 3-25-79, Наманганда — 6-54-11, Самарқандда — 35-22-90, Тошкентда — 32-53-20, Урганчда — 6-80-04, Фарғонада — 6-90-09.

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ»
(«Советский Узбекистан»)
Орган ЦК Компартии Узбекистана

Нашр кўрсаткичи 64583.
Буюртма № 4720.